

Lapin yliopisto,
kasvatustieteiden tiedekunta

Arktisen alueen lasten ja nuorten psykososiaalinen
hyvinvointihanke 2002-2003, 2004-2006

KOULUYHTEISÖJEN PSYKOSOSIAALINEN HYVINVOINTI SUOMESSA 2004

TYÖPAPERI ROVANIEMEN KORKALOVAARAN ALUEEN JA SEVETTIJÄRVEN
KOULUYHTEISÖJEN
HYVINVOINNIN KEHITTÄMISTYÖTÄ VARTEN

ArctiChildren - työryhmä:

Kurtakko, Kyösti, Lapin yliopisto, kasvatustieteiden tiedekunta,
professori, projektin tieteellinen johtaja

Sohlman, Eiri, Lapin yliopisto, kasvatustieteiden tiedekunta,
KM, terveydenhuollon opettaja, projektipäällikkö

Ahonen, Arto, Lapin yliopisto, kasvatustieteiden tiedekunta,
KM, luokanopettaja, projektisuunnittelija

Raportin kirjoittajat:

Ahonen, Arto, Lapin yliopisto, kasvatustieteiden tiedekunta,
KM, luokanopettaja, projektisuunnittelija

Sohlman, Eiri, Lapin yliopisto, kasvatustieteiden tiedekunta,
KM, terveydenhuollon opettaja, projektipäällikkö

SISÄLTÖ

1	Johdanto.....	4
2	Tutkimuksen toteuttaminen.....	5
2.1	Käytetyt mittarit.....	6
2.2	Aineiston keruu ja käsittely.....	6
3	Kouluuyhteisön psykososiaalisen hyvinvoinnin tarkastelua.....	7
3.1	Oppilaat.....	9
3.1.1	Oppilaiden yksilölliset ja sosiaaliset voimavarat.....	10
3.1.2	Oppilaiden terveystyöskäyttäytyminen	19
3.1.3	Oppilaiden terveydentilan ilmeneminen.....	22
3.1.4	Johtopäätöksiä oppilaiden psykososiaalisesta hyvinvoinnista.....	28
3.2	Vanhemmat.....	30
3.2.1	Kodin ja koulun yhteistyö.....	30
3.2.2	Vanhempien hyvinvointi.....	34
3.2.3	Johtopäätöksiä kodin ja koulun yhteistyöstä ja vanhempien hyvinvoinnista.....	37
3.3	Opettajat.....	39
3.3.1	Opettajien työhön liittyviä psyykkisiä ja sosiaalisia tekijöitä ...	39
3.3.2	Johtopäätöksiä opettajien työhön liittyvästä hyvinvoinnista.....	45
4	Lopuksi.....	45
	Liite 1. Kysymyspatteristo oireilusta.....	46

Taulukot

Taulukko 1: Kyselyyn vastanneet kohderyhmittäin

Taulukko 2: Oppilaiden kiusaamiskokemusten vertailu 2003-2004

Taulukko 3: Oppilaiden kokemukset kiusatuksi tulemisesta kouluittain

Taulukko 4: Oppilaiden käsitykset kiusaajana toimimisestaan kouluittain

Kuviot

- Kuvio 1: Integroiva teoreettinen lähtökohta kouluikäisen psykososiaalisen hyvinvoinnin tukemiseen
- Kuvio 2: Oppilaiden käsityksiä vapaa-ajan käytön päättämisestä
- Kuvio 3: Oppilaiden koulumyönteisyys
- Kuvio 4: Oppilaiden näkemyksiä opettajistaan I
- Kuvio 5: Oppilaiden näkemyksiä opettajistaan II
- Kuvio 6: Oppilaiden näkemyksiä opettajistaan III
- Kuvio 7: Oppilaiden näkemyksiä opettajistaan IV
- Kuvio 8: Vanhempien tuki lapsen koulunkäyntiin liittyvissä ongelmissa
- Kuvio 9: Vanhempien kiinnostus lapsen koulunkäynnistä
- Kuvio 10: Oppilaiden kiusaamiskokemusten vertailu 2003 ja 2004
- Kuvio 11: Oppilaiden tupakointi kouluittain 2003 ja 2004
- Kuvio 12: Oppilaiden humalakokeilut kouluittain
- Kuvio 13: Oppilaiden humalakokemusten vertailu 2003 ja 2004
- Kuvio 14: Oppilaiden kannabiksen käytön kokemukset
- Kuvio 15: Oppilaiden tyytyväisyys nykyiseen elämäntilanteeseen
- Kuvio 16: Oppilaiden itsetuntomittari, kolme muuttujaa
- Kuvio 17: Oppilaiden itsetuntomittari, viisi muuttujaa
- Kuvio 18: Oppilaiden oireilu; päänsärky
- Kuvio 19: Oppilaiden oireilu; ärtyneisyys tai pahantuulusuus
- Kuvio 20: Oppilaiden oireilu; univaikeudet
- Kuvio 21: Oppilaiden oireilu; väsymys ja uupumus
- Kuvio 22: Oppilaiden kokema väsymys koulupäivinä
- Kuvio 23: Osallistuminen lapsen vanhempainiltoihin tai muihin yhteistilaisuuksiin
- Kuvio 24: Vanhempien arvioima tiedon saanti lapsen koulusta
- Kuvio 25: Vanhempia huolestuttavat lapseen liittyvät asiat
- Kuvio 26: Lasta koskevien kasvatuseriaatteiden tärkeys vanhemmille
- Kuvio 27: Vanhempien mielipiteet omasta hyvinvoinnistaan
- Kuvio 28: Opettajan työn määrälliset vaatimukset
- Kuvio 29: Opettajan työroolin selkeys
- Kuvio 30: Opettajan työn haasteellisuus
- Kuvio 31: Opettajan vaikutusmahdollisuudet työtahtiin
- Kuvio 32: Esimiehen tuki opettajan työssä
- Kuvio 33: Opettajan työn ennustettavuus
- Kuvio 34: Työtovereiden tuki opettajan työssä
- Kuvio 35: Opettajan työhön liittyvä sosiaalinen ilmapiiri
- Kuvio 36: Ilmapiirin innovatiivisuus opettajan työssä
- Kuvio 37: Opettajien kokema tasa-arvon puute työyhteisössä
- Kuvio 38: Opetushenkilöstön huomioiminen
- Kuvio 39: Opettajien vaikutusmahdollisuudet päätöksentekoon

1 Johdanto

Arktisen alueen lasten ja nuorten psykososiaaliseen hyvinvointiin (ArctiChildren) liittyvän tutkimus- ja kehittämishankkeen (2002-2003, 2004-2006) päämääränä on vahvistaa rajat ylittävää yliopisto-, korkeakoulu- ja kouluyhteisöjen / lasten ja nuorten parissa toimivien yhteistyötä Barentsin alueella. Hankkeen tavoitteena on kehittää ylikansallinen toimintamalli, joka edistää lasten ja nuorten psykososiaalista hyvinvointia, turvallisuutta ja riittävää tukea antavaa sosiaalista ympäristöä pohjoisen alueen kouluyhteisöissä. Hankkeen tutkimus- ja kehittämistoiminta käynnistyi tammikuussa 2003 ensimmäisessä osahankkeessa, jossa mukana ovat olleet Venäjä ja Suomi. Toinen osahanke (2004-2006) käynnistyi vuoden 2004 alusta, jolloin mukaan tuli Ruotsi ja loppuvuodesta 2004 myös Norja. Hanke toteutetaan pohjoisen alueen kouluyhteisöissä niin, että jokaisessa osallistujamaassa on mukana vähintään kaksi kouluyhteisöä, toinen kaupunkialueelta ja toinen alkuperäiskansoja edustavalta maaseutualueelta. Suomalaisia kouluyhteisöjä edustavat Korkalovaaran alueen koulut (Vaaranlammen ala-aste, Korkalovaaran koulu, Korkalovaaran yläaste) Rovaniemeltä sekä Sevettijärven koulu Inarista.

Hankkeen tutkimus- ja kehittämistoiminnasta vastaavat jokaisessa maassa omat vastuuyliopistot / korkeakoulut, Suomessa Lapin yliopiston kasvatustieteellinen tiedekunta (hankkeen pääkoordinaattori), Rovaniemen ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan yksikkö, Venäjällä Murmanskin pedagogisen yliopiston sosiaalipedagogiikan ja sosiaalityön laitos, Ruotsissa Luulajan teknisen yliopiston hoitotieteen laitos ja kasvatustieteellinen tiedekunta sekä Norjassa Finnmarkin korkeakoulun kulttuurin- ja sosiaalitieteiden laitos ja kasvatustieteiden tiedekunta. Hankkeen toteuttamisen periaatteena on *dialogisuus* eri sektoriviranomaisten välillä, käytännön työtä tekevien ja tutkimuksen välillä sekä eri maiden välillä. Hankkeen pyrkimyksenä on vahvistaa hankkeessa toimijoiden *shared learning* -periaatetta, jolloin dialoginen yhteistyökulttuuri edesauttaa osapuolien yhteistä oppimisprosessia. Ylikansallinen toimintamalli tulee mahdollistamaan kansallisten, moniammatillisten työryhmien kehittämien parhaiden käytäntöjen siirtymisen maasta toiseen. Hankkeen toteuttamisen mahdollistaa Interreg IIIA Pohjoisen Kolarctic –osaohjelman rahoitus. Suomen kansallisena vastinrahoittajana on sosiaali- ja terveysministeriö, Venäjällä toteutettava vastinhanke rahoitetaan ulkoministeriön lähialueyhteistyövaroista.

ArctiChildren -hankkeen toiminta jakaantuu kolmeen eri vaiheeseen:

1. Koulu yhteisöjen psykososiaalisen hyvinvoinnin kehittämistarpeiden tunnistaminen ja dialogin käynnistäminen koulu yhteisöjen / moniammatillisen työntekijäryhmän kanssa
2. Koulu yhteisöjen psykososiaalista hyvinvointia tukeva kehittämistoiminta (kehittämistoimien ja koulutuksen suunnittelu, toteutus ja arviointi kansallisessa ja ylikansallisessa yhteistyöverkostossa)
3. Lasten ja nuorten psykososiaaliseen hyvinvointiin liittyvien uusien toimintamallien ja käytäntöjen arviointi ja vakiinnuttaminen Barentsin alueen koulu yhteisöissä

Tässä työpaperissa käsitellään Korkalovaaran alueen ja Sevettijärven koulu yhteisöissä oppilaille, opettajille ja vanhemmille keväällä 2004 tehtyjen tutkimusten tuloksia pääosin kuvailevan tilastotieteen menetelmin. Työpaperin tarkoituksena on tuottaa tietoa psykososiaalisen hyvinvoinnin kehittämistarpeista ko. koulu yhteisöille / moniammatillisille työntekijäryhmille. Neljän maan tutkimustuloksia tullaan vertailemaan ja niistä raportoimaan vuosina 2005 ja 2006.

2 Tutkimuksen toteuttaminen

1. osavaihe 2002-2003

Tutkimusprosessin suunnittelu käynnistettiin rajat ylittävänä yhteistyönä vuonna 2002. Koulu yhteisöjen kehittämistarpeiden tunnistamisessa käytettävistä mittareista päätettiin pääosin maaliskuussa 2003 pidetyssä hankkeen aloitusseminaarissa Murmanskissa. Myös vuoropuhelu mukaan tulevien koulu yhteisöjen ja alueen lasten ja nuorten parissa toimivien kanssa käynnistettiin hankkeen suunnitteluvaiheessa. Toukokuussa 2003 järjestettiin suomalaisille koulu yhteisöille koulutuspäivät "Avaimia moniammatilliseen yhteistyöhön", jonka pohjalta Rovaniemellä käynnistyi ns. "Korkalovaaran komitean" (moniammatillinen työryhmä) toiminta tutkimustulosten valmistuttua marraskuussa 2003. Kyselytutkimukset ko. koulujen oppilaille, opettajille ja vanhemmille tehtiin keväällä 2003.

2. osavaihe 2004-2006

Hankkeen toinen osavaihe käynnistyi tammikuussa 2004 ja päättyi 30.11. 2006. Vuoden 2004 aikana hankkeeseen liittyivät mukaan myös Ruotsi ja Norja. Tämä raportti kuvaa keväällä 2004 tehtyjen kyselyjen tuloksia hankkeessa mukana olevien suomalaisten koulu yhteisöjen osalta. Vuosien 2005 ja 2006 aikana tullaan laatimaan raportit kaikkien neljän maan - Suomi, Ruotsi, Norja, Venäjä - arktisen alueen lasten ja nuorten psykososiaalisen hyvinvoinnin tilasta, sekä kuvaamaan kyseessä olevien tutkimustulosten pohjalta toteutettavia kehittämistoimia koulu yhteisöissä.

2.1 Käytetyt mittarit

Koulu yhteisöjen psykososiaalisen hyvinvoinnin kehittämistarpeiden tunnistamisessa käytetään standardoituja ja kansainvälisesti laajassa käytössä olevia mittareita:

- WHO:n koululaistutkimus (HBSC, Health Behaviour in School Aged Children); oppilaat 2003 ja 2004 (tulee olemaan mittarina jokaisessa maassa)
- Olveuksen kiusaamisohjelma; oppilaat 2004 (Ruotsi)
- QPS-Nordic (pohjoismainen työn psyykkisten ja sosiaalisten tekijöiden yleiskysely); opettajat 2003 ja 2004 (Suomi ja Venäjä)
- Kodin ja koulun yhteistyö (vanhempien kokemuksia ja tarpeita kodin ja koulun yhteistyöstä sekä vanhempien mielipiteitä heidän kasvatuskäytännöistään, Markus Torkkelin väitöskirjatyön pohjalta; Helsingin yo 2001); vanhemmat 2004 (Suomi)
- Hyvinvointikysely (Moskovan yliopiston kehityspsykologian professori Andrei Podolskijn kehittämä mittari, mm. elämäntilanne, kodin tunneilmapiiri, terveydentila; vanhemmat 2003 ja 2004 (Suomi ja Venäjä)

2.2 Aineiston keruu ja käsittely

Aineisto kerättiin peruskoulujen 6., 7. ja 8. -luokkien oppilailta, heidän vanhemmiltaan ja koulujen opettajilta toukokuussa 2004. Oppilaille käytettiin kahta erilaista versiota samasta kyselylomakkeesta eli yläasteen oppilaat vastasivat hieman laajempaan (mm. päihteet, seksuaalisuus) HBSC –lomakkeeseen. Tässä raportissa esitetään tulokset pääosin kaikille yhteisten kysymysten osalta.

Aineisto tallennettiin tietokoneelle SPSS -tilasto-ohjelmaa käyttäen kesä-heinäkuussa Lapin yliopistossa. Aineiston analyysi ja raportointi toteutettiin loka-joulukuussa.

Aineistosta ajettiin suorat jakaumat eli frekvenssit. Tämän lisäksi tarkasteltiin frekvenssien prosentuaalista jakaumaa. Tilastollista riippuvuutta eli muuttujien yhteisvaihtelua tutkittiin Pearsonin korrelaatiokertoimen avulla. Lisäksi selvitetessä koulukohtaisten tulosten eroja käytettiin ristiintaulukointeja sekä T-testiä, joka osoittaa kahden tutkittavan ryhmän keskiarvojen eron. Tuloksia tulkittaessa on huomioitu vain 95 %:n merkittävyydet. Tulokset esitetään prosenttilukuina (%) sekä vastausten lukumäärinä (N).

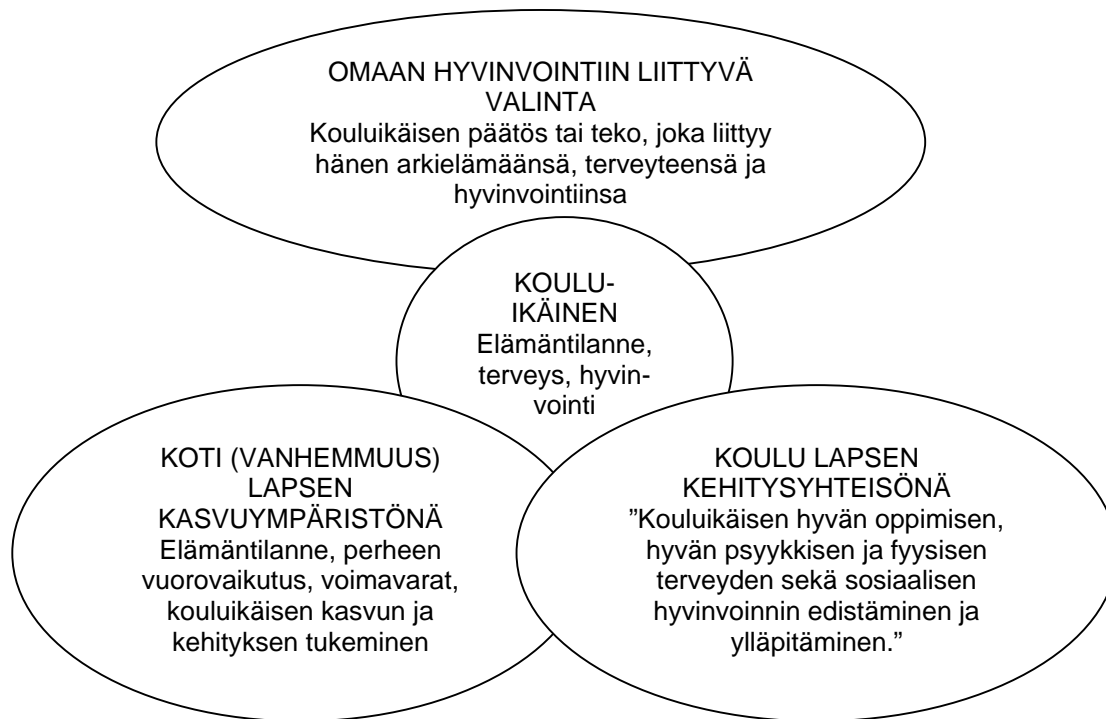
3 Kouluyhteisön psykososiaalisen hyvinvoinnin tarkastelua

kehittäessä oppilaiden hyvinvointia koulussa Nicholson (1997) jakaa kouluyhteisön kolmeen erilliseen osa-alueeseen: kouluympäristö, kasvatus ja opetus sekä (terveys)palvelut.

Kouluympäristö jakaantuu 1) fyysiseen ympäristöön 2) hallinnolliseen ympäristöön 3) psykososiaaliseen ympäristöön ja 4) henkilökunnan terveyspalveluihin (jotta henkilökunta voi toimia positiivisena roolimallina ja sitoutua parhaalla mahdollisella tavalla edesauttamaan oppilaiden hyvinvointia.

Psykososiaalinen ympäristö sisältää kannustavan ja hoivaavan, erilaisuutta kunnioittavan ilmapiirin, yhteistyökykyisen oppimisympäristön, ja perheen osallistumisen koulun toimintaan.

(Nicholson,L.1997. Schools and Health: Our Nation's Investment. Washington, DC, USA: National Academies Press)

Kuvio 1. Integroiva teoreettinen lähtökohta kouluikäisen psykososiaalisen hyvinvoinnin tukemiseen

(mukaellen Pietilä, A-M. 1998. Nuorten terveys ja elämäntilanne terveyden edistämisen näkökulmasta. Lähtökohtien pohdintaa ja empiirisiä esimerkkejä. Teoksessa Parviainen, T., Pelkonen, M. (toim.) Yhteisöllisyys – avain parempaan terveyteen. Stakes. Raportteja 217. Gummerrus Kirjapaino Oy. Saarijärvi)

3.1 Oppilaat

Kyselyihin vastattiin seuraavasti kunkin eri kohderyhmän osalta:

Oppilaat , kaikki vastaukset yhteensä 408 kpl	
Vaaranlammen ala-aste	76 kpl
Korkalovaaran koulu	43 kpl
Korkalovaaran yläaste	271kpl
Sevettijärven koulu	18 kpl
Vanhemmat , kaikki vastaukset yhteensä 305 kpl	
Vaaranlammen ala-aste	54 kpl
Korkalovaaran koulu	40 kpl
Korkalovaaran yläaste	200 kpl
Sevettijärven koulu	11 kpl
Opettajat , kaikki vastaukset yhteensä 68 kpl	
Vaaranlammen ala-aste	18 kpl
Korkalovaaran koulu	18 kpl
Korkalovaaran yläaste	27 kpl
Sevettijärven koulu	5 kpl

Taulukko 1. Kyselyyn vastanneet kohderyhmittäin

Oppilasvastauksia saatiin yhteensä 408 kappaletta. Vastanneista poikia oli 53,9% (N=220) ja tyttöjä 44,6% (N=182), tieto puuttui kuudelta vastaajalta. Tässä työpaperissa myös vertaillaan vuosien 2003 ja 2004 tutkimusten tuloksia mikäli merkittäviä muutoksia tuloksissa on ilmennyt.

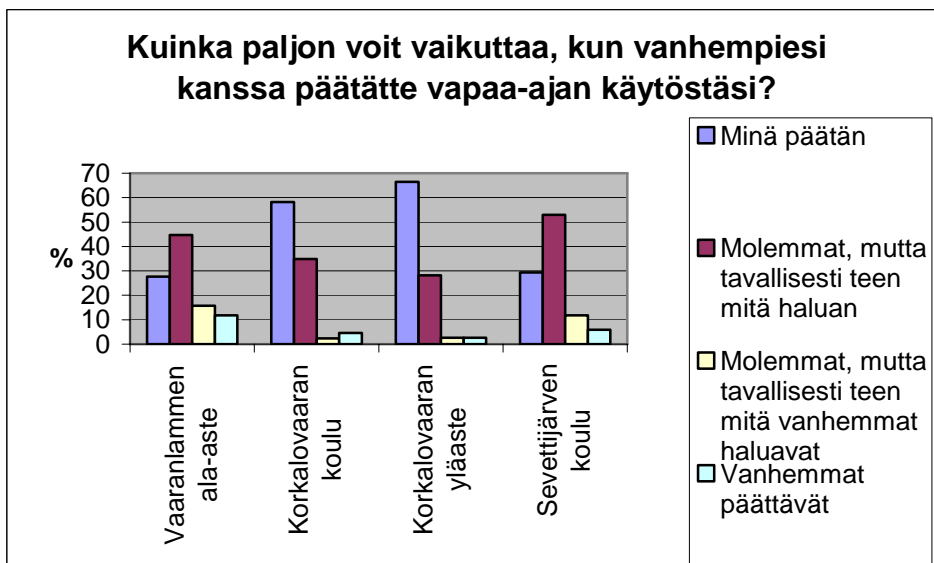
Oppilaiden perheolosuhteet osoittautuivat suhteellisen vakaiksi: 94,2 %:lla (N=376) oppilaista oli äiti kotona ja 69,8 %:lla (N=279) myös isä asui kotona. Perheidensä varallisuutta ja toimeentuloa 67,5 % (N= 268) oppilaista arvioi hyväksi tai melko hyväksi. Keskitasoiseksi perheen toimeentulon arvioi 28 % (N=111) vastanneista.

Seuraavassa esitellään psykososiaalisen hyvinvoinnin eri ulottuvuuksia koko aineiston tasolla.

3.1.1 Oppilaiden yksilölliset ja sosiaaliset voimavarat

Perheen tuki

Suhteita vanhempiin ja sosiaalista vuorovaikutusta sisarten ja ystävien välillä selvitettiin kysymyksellä, jossa vastaajaa pyydettiin ilmoittamaan kuinka helppoa hänen oli keskustella tärkeistä asioista esim. isän, äidin, sisarusten tai parhaan ystävän kanssa. Vastaajat kokivat äidin kanssa keskustelun helpommaksi kuin isän kanssa. Vastaajista 81 %:lla (N=319) oli erittäin helppoa tai helppoa keskustella äidin kanssa, kun taas isän suhteen vastaava luku oli 62 % (N= 248). Sisarusten kanssa keskustelu ei ollut yhtä sujuvaa; vain 28-39 %:lla oppilaista oli erittäin helppoa tai helppoa keskustella vanhemman veljen tai siskon kanssa. Oppilailta kysyttiin myös kuinka paljon he voivat vaikuttaa vanhempien kanssa tehtäviin päätöksiin vapaa-ajan käytöstä. Vastauksissa korostui oppilaiden itsenäisyys päätöksenteossa, ks. kuvio 2.

Kuvio 2. Oppilaiden käsityksiä vapaa-ajan käytön päättämisestä

Koko aineistossa yksin vapaa-ajastaan ilmoitti päättävänsä 56,5 % (N=225) oppilaista, yhdessä vanhempien kanssa - mutta silti oman tahtonsa mukaisesti toimivia - oli 33,2 % (N=132), vanhempien toiveen mukaisesti toimivia oli 5,4 % (N= 22) ja täysin vanhempien päätöstä noudattavia oppilaita 4,7 % (N=19). Vastauksissa ei ole havaittavissa merkittävää muutosta edelliseen vuoteen verrattuna.

Oppilailta kysyttiin, millaiseksi he kokivat ilmapiirin kotona. Vastaukset antavat positiivisen vaikutelman kotien tunnelmista, sillä 88,3 % (N= 353) vastanneista koki ilmapiirin melko tai erittäin hyväksi, 10 % (N=40) ei kokenut ilmapiiriä hyväksi eikä huonoksi ja 1,7 % (N= 7) vastanneista sanoi ilmapiirin olevan melko tai erittäin huono. Vuoden 2003 tuloksiin verrattuna ilmapiiri oli hieman parempi, myös ilmapiiriä huonoksi kuvanneita oli edellisvuotta vähemmän.

Ikätoverit

Oppilailta kysyttiin myös, kuinka helposti he voivat keskustella ystäviensä kanssa mieltään painavista asioista. Parhaan ystävän kanssa keskustelu oli helpompaa kuin oman äidin kanssa; jopa 88 % (N=344) oppilaista koki keskustelun helpoksi tai erittäin helpoksi. Samaa sukupuolta edustavien ystävien kanssa keskustelu sujui myös hyvin 82 %:lla (N= 344) vastanneista. Vastakkaiselle sukupuolelle puhumisen koki helpoksi 50 % (N=194) vastanneista.

Läheisiä ystäviä oli pojilla hieman enemmän*; 71 % (N=152) pojista ilmoitti omaavansa vähintään kolme poikapuolista ystävää, kun taas tytöistä 69,7 %:lla (N=124) oli vähintään kolme tyttökaveria. Pojista 5,1 %:lla (N=11) ja tytöistä 4,5 % :lla (N=8) ei ollut yhtään ystävää. Oppilailta kysyttiin tunsivatko he itsensä yksinäisiksi: 9 % (N=34) oli yksinäisiä hyvin tai melko usein. Joskus yksinäisyyden tunnetta koki 45 % (N=180) vastanneista. Yläasteen oppilaat tunsivat itsensä hieman useammin yksinäiseksi kuin ala-asteen oppilaat.

Oppilaiden ajanviettoa ja yhteydenpitoa ystäviin selvitettiin kysymällä kuinka paljon oppilaat viettivät aikaansa yhdessä koulun jälkeen ja iltaisin. Noin puolet 47,3 % (N=190) vastanneista oli ystäviensä kanssa tekemisissä heti koulun jälkeen ainakin 1-3 päivänä viikossa. Jokaisena iltana kavereiden kanssa oli 28 % (N=102) vastanneista. Yhteydenpito puhelimitse, sähköpostilla tai tekstiviestein oli yleistä: reilu kolmasosa 37 % (N= 149) oli tällä tavoin tekemisissä toistensa kanssa päivittäin. Silti oli myös oppilaita, jotka eivät juuri olleet yhteydessä ikätovereihinsa: 9,4 % (N= 38) oli harvoin tai ei koskaan puhelin- tai sähköpostiyhteydessä ystäviinsä ja 6,7 % (N=27) ei viettänyt yhtään iltaa viikossa

* huom. aineisto on kokonaisuudessaan poikapainotteinen! (tytöt 45,3 %, pojat 54,7 %)

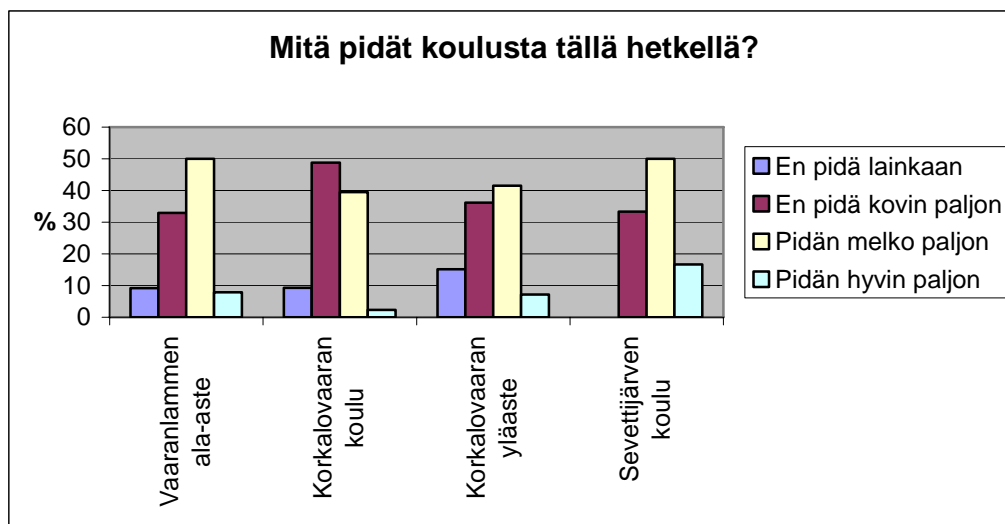
ystäviensä seurassa. Suhtautumisessa ikätovereihin ei ollut merkittävää muutosta edelliseen vuoteen.

Koulu

Oppilaita pyydettiin arviomaan omaa koulumenestystä opettajan näkökulmasta. Opettajan näkökulmasta arvioituna koulumenestyksen arvioi oikein hyväksi tai hyväksi 54 % (N=216) ja keskitasoiseksi 41,5 % (N=166) oppilaista. Alle keskitason koulumenestyjiksi itsensä luki vain 4,5 % (N= 18). Jakauma oli edellisvuoden kaltainen.

Koulutyöstä koki rasittuvansa paljon tai jonkin verran 38 % (N=154) vastanneista. Yläasteen oppilaille koulunkäynti oli raskaampaa verrattuna ala-asteen oppilaisiin; paljon tai jonkin verran rasittui 47 % (N=128) yläasteen oppilaista, kun ala-asteella vastaava luku oli 20 % (N=26).

Oppilaiden koulumyönteisyyttä selvitettiin kysymyksellä ”Mitä pidät koulusta tällä hetkellä?” Vastaaajista puolet, 51 % (N= 203) piti koulusta paljon tai erittäin paljon. Vastajia, jotka eivät pitäneet koulusta yhtään, oli 13% (N= 51). Seuraava kuvio osoittaa erot kouluittain.

Kuvio 3. Oppilaiden koulumyönteisyys

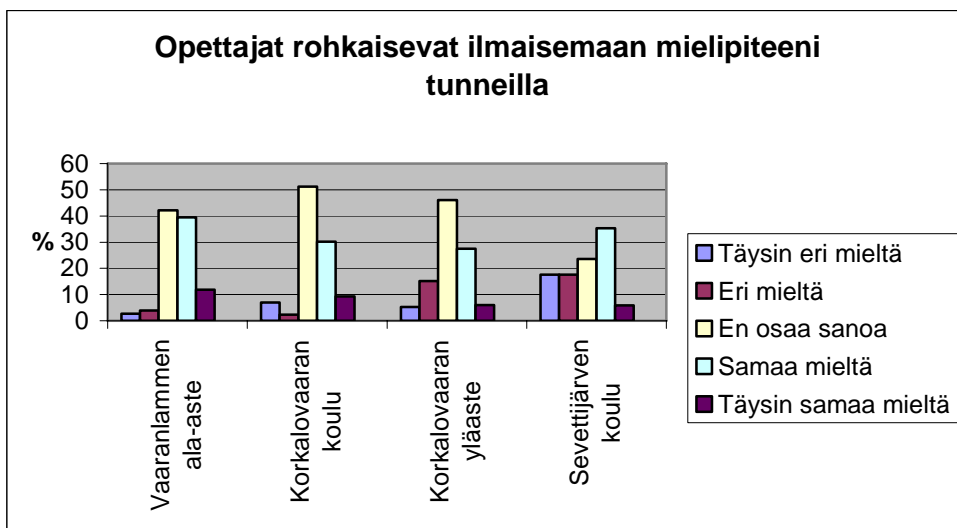
Sevettijärven koulun oppilaat olivat kaikkein koulumyönteisimpiä. Korkalovaaran kouluista yläasteella niiden osuus, jotka eivät pitäneet koulusta lainkaan oli hieman muita suurempi 15,1 % (N= 40). Korkalovaaran koululla oli kouluun suhtautuminen muuttunut hieman koulukielteisempään suuntaan ja oli kaikista kouluista kielteisintä (58,1 % ei pidä koulusta paljon tai lainkaan).

Koulumyönteisyyden lisäksi tutkittiin koulun sekä fyysistä että henkistä ympäristöä ja ilmapiiriä. Ala-asteen vastaajista 79 % tunsivat olonsa turvalliseksi. Kaikista oppilaista 63 % (N= 253) tunsivat olonsa turvalliseksi koulussa aina tai usein. Vuonna 2003 olonsa turvalliseksi kokevia oli 51 %, joten tältä osin tulos oli edellisvuotta parempi. Kuitenkin vastaajista 11 % (N= 46) ilmoitti olevansa täysin eri mieltä tai eri mieltä kokemastaan turvallisuuden tunteesta. Merkittävää on myös, että yläasteella suurin joukko oli se, joka ei osannut sanoa mielipidettään lainkaan (33%, N=90).

Luokan ilmapiiristä ja sen sisäisistä suhteista oppilaat arvioivat seuraavaa: 73 % (N= 295) oli täysin samaa tai samaa mieltä siitä, että luokan oppilaat viihtyvät yhdessä. Samoin 64 % (N= 259) vastanneista koki useimmat luokkatoverinsa ystävällisinä ja auttavaisina. 61 % (N=232) vastaajista koki muiden oppilaiden hyväksyvän luokkatoverinsa sellaisina kuin he ovat. Oppilaiden yhdessä viihtyminen oli lisääntynyt vuoteen 2003 verrattuna kymmenkunta prosenttia. Muiden muuttujien osalta tilanne oli säilynyt hyvin samankaltaisena.

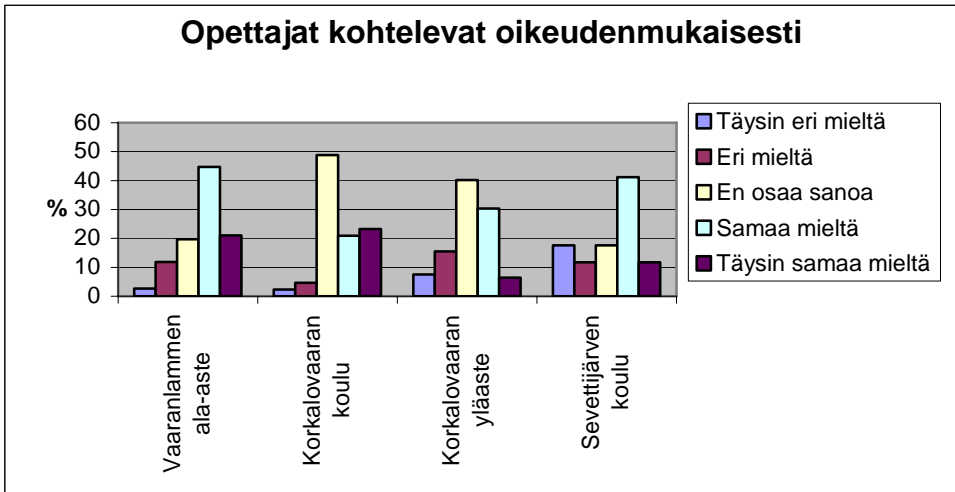
Opettajat

Oppilaille esitettiin myös väitteitä heidän opettajistaan. Seuraavat kuviot osoittavat oppilaiden mielipiteiden jakaantumisen kouluittain.

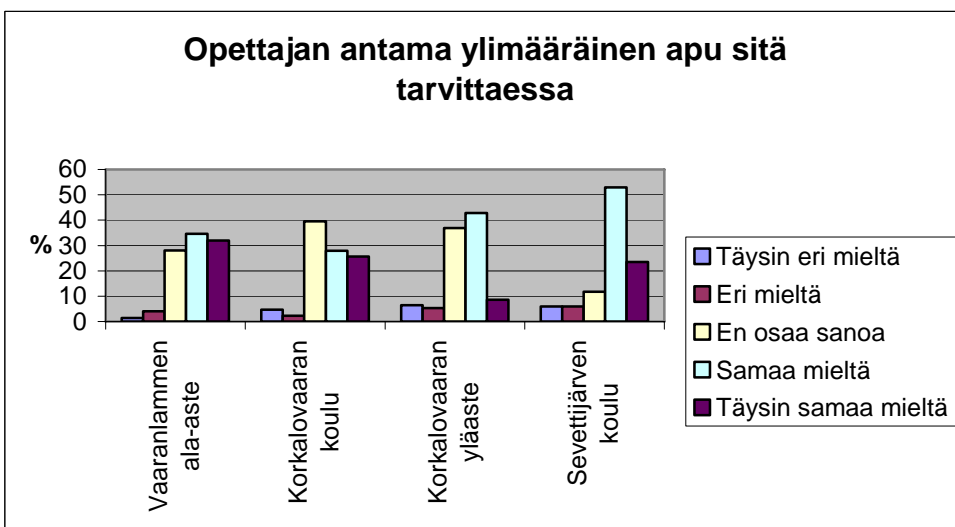
Kuvio 4. Oppilaiden näkemyksiä opettajistaan I

Pääosin oppilaat olivat sitä mieltä, että opettajat rohkaisevat heitä ilmaisemaan omia mielipiteitensä oppitunneilla. Suurempi joukko oli väitteen kanssa samaa mieltä kuin eri mieltä, mutta suurin osa oli valinnut vastausvaihtoehdon ” en osaa sanoa”.

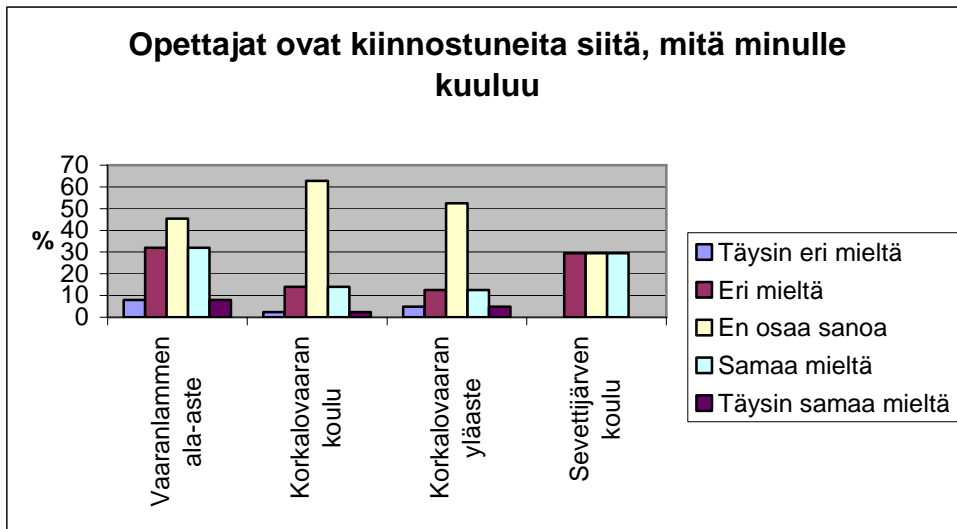
Kuvio 5. Oppilaiden näkemyksiä opettajistaan II

Edellisen väittämän tapaan suurin joukko ei osannut ilmaista mielipidettään siitä, kohtelevatko opettajat heitä oikeudenmukaisesti. Suurempi joukko oli kuitenkin sitä mieltä että oppilaat kohtelevat oppilaita oikeudenmukaisesti, tosin hajontaa oli myös havaittavissa.

Kuvio 6. Oppilaiden näkemyksiä opettajistaan III

Oppilaat kokevat saavansa varsin hyvin opettajalta ylimääräistä apua sitä tarvittaessa. Vain alle 10% oppilaista oli asiasta eri mieltä.

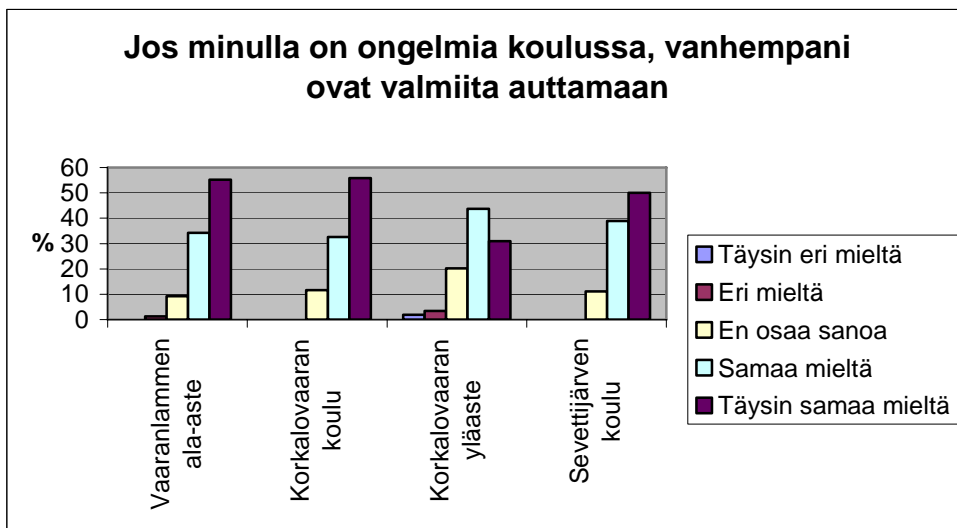

Kuvio 7. Oppilaiden näkemyksiä opettajistaan IV

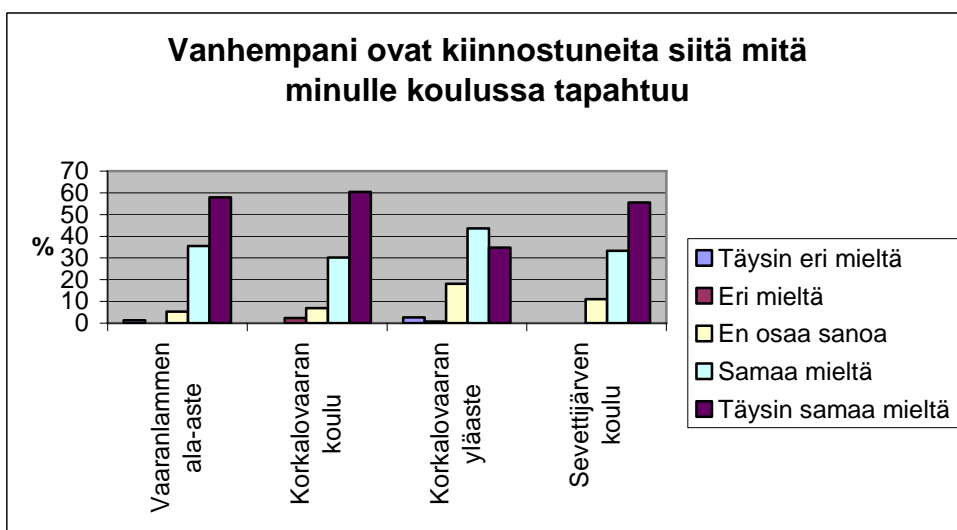
Suurin osa oppilaista ei osannut sanoa olivatko opettajat kiinnostuneita siitä, mitä heille kuuluu. Asiasta eri mieltä ja samaa mieltä olevia oli molempia yhtä paljon. Mielenpiteiden tasainen jakaantuminen ja suuri ”en osaa sanoa” joukko kuvaa hyvin asian vaikeutta oppilaille. Toisaalta heille ei ole välittynyt opettajista kuvaa, jonka mukaan opettajat olisivat kovin kiinnostuneita oppilaistaan henkilökohtaisella tasolla.

Vanhemmat

Oppilaiden koulunkäyntiin liittyen selvitettiin myös miten vanhemmat tukivat lapsiaan koulunkäynnissä, ks. kuviot 8 ja 9.

Kuvio 8. Vanhempien tuki lapsen koulunkäyntiin liittyvissä ongelmassa

Kuvio 9. Vanhempien kiinnostus lapsen koulunkäynnistä

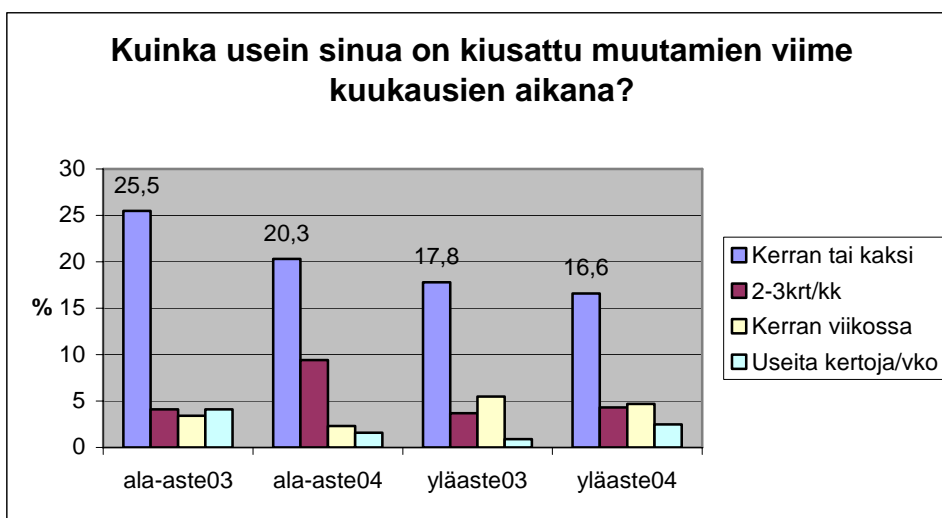
Suurin osa vastaajista oli sitä mieltä, että vanhemmat olivat valmiita auttamaan ongelmassa ja olivat kiinnostuneita siitä, mitä koulussa tapahtui. Ala-asteen oppilaat kokivat tämän kaikista vahvimmin, n. 90 % oppilaista koki vanhempiensa tukevan heidän koulunkäyntiään, vaikkakin rovaniemeläisillä ala-asteilla muutama oppilas epäili vanhempiensa kiinnostuneisuutta.

Väkivaltaisuus ja kiusaaminen

Viimeisten 12 kuukauden aikana 63 %:lla (N= 250) oppilaista ei ollut loukkaantumisia tai tapaturmia, jotka olisivat vaatineet lääkärin tai sairaanhoitajan toimenpiteitä. 21,4 % (N=

87) oppilasta oli loukkaantunut näin vakavasti kerran, ja neljästi tai useammin loukkaantuneita oli 2,5 % (N= 10) koko aineistosta. Tappeluilta oli välttynyt 79,5 % (N= 321) vastanneista, mutta silti usein (yli neljä kertaa) tappeluihin päätyviä oli 5,7 % (N= 23).

Kiusaamiselta oli niin ikään välttynyt 70,1 % (N= 284) oppilaista, mutta satunnaisesti kiusattuja oli kuitenkin 17,8 % (N= 72), kuten myös viikoittain kiusattavia oli 4 % (N= 16). Itse kiusaamista harrastavia esiintyi samassa suhteessa; satunnaisesti toisia kiusasi 25,2 % (N= 102) vastanneista. Viikoittain toisia kiusasi 2,2 % (N= 9) oppilaista.

Kuvio 10. Oppilaiden kiusaamiskokemusten vertailu 2003 ja 2004

Verrattaessa ala- ja yläasteita keskenään voidaan todeta, että ala-asteilla kiusaaminen oli yleisempää. Kiusaaminen ala-asteella oli lisääntynyt edelliseen vuoteen verrattuna, yläasteella kiusaamista oli jokseenkin saman verran kuin edellisenä vuonna. Seuraavassa esitellään taulukot toisten kiusaamisesta ja kiusatuksi tulemisesta kouluittain.

Kuinka usein sinua on kiusattu muutamien viime kuukausien aikana?

		<i>Ei koskaan</i>	<i>Kerran tai kaksi</i>	<i>2-3 kertaa kuukaudessa</i>	<i>Kerran viikossa</i>	<i>Useita kertoja viikossa</i>	<i>Yht.</i>
Koulu	Vaaranlammen koulu	68,0%	20,0%	10,7%		1,3%	100,0%
	Korkalovaaran koulu	65,1%	20,9%	7,0%	4,7%	2,3%	100,0%
	Korkalovaaran yläaste	72,5%	16,4%	4,1%	4,5%	2,6%	100,0%
	Sevettijärven koulu	55,6%	22,2%	11,1%	11,1%		100,0%
Yht.		70,1%	17,8%	5,9%	4,0%	2,2%	100,0%

Taulukko 3. Oppilaiden kokemukset kiusatuksi tulemisesta kouluittain

Kuinka usein olet osallistunut muiden kiusaamiseen koulussa muutamien viime kuukausien aikana?

		<i>En koskaan</i>	<i>Kerran tai kaksi</i>	<i>2-3 kertaa kuukaudessa</i>	<i>Kerran viikossa</i>	<i>Useita kertoja viikossa</i>	<i>total</i>
School	Vaaranlammen koulu	61,3%	30,7%	8,0%			100,0%
	Korkalovaaran koulu	53,5%	37,2%	7,0%	2,3%		100,0%
	Korkalovaaran yläaste	67,5%	22,8%	3,7%	2,6%	3,4%	100,0%
	Sevettijärven koulu	77,8%	11,1%	5,6%	5,6%		100,0%
Total		65,3%	25,2%	5,0%	2,2%	2,2%	100,0%

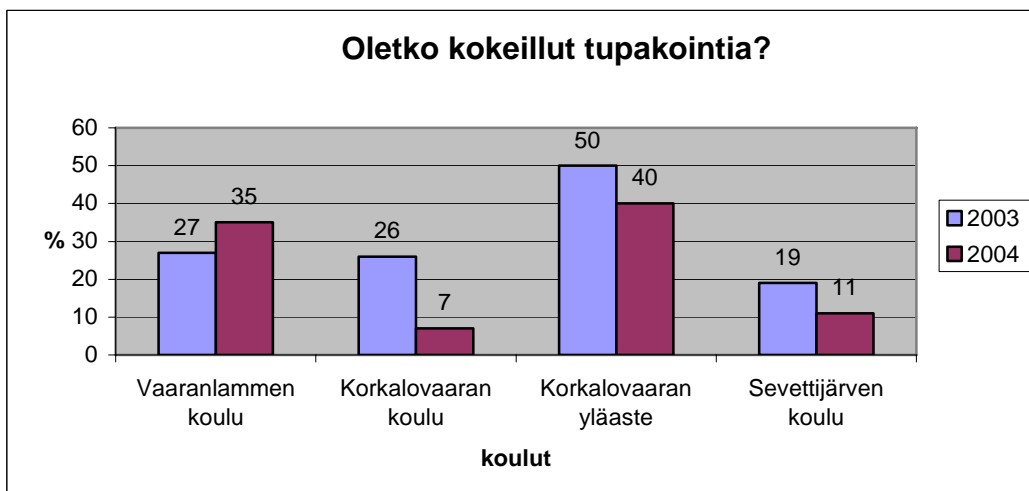
Taulukko 4. Oppilaiden käsitykset kiusaajana toimimisestaan kouluittain

Korkalovaaran koulussa ja Sevettijärven koulussa kiusaamista esiintyi prosentuaalisesti eniten. Korkalovaaran koulussa myöskin kiusaajia oli muita enemmän. Korkalovaaran yläasteella useita kertoja viikossa tapahtuvaa kiusaamista oli hieman enemmän kuin muualla. Jollain tavalla kiusatuksi oli tullut noin 30 % oppilaista.

3.1.2 Oppilaiden terveystietäytyminen

Tupakointi

Oppilaiden päihteiden käyttöä selvitettiin kysymyksillä tupakoinnista, alkoholista ja huumeista. Vastanneista 34,6 % (N= 140) oli kokeillut tupakointia ja päivittäin ilmoitti tupakoivansa 7,5 % (N= 30) oppilaista. Yläasteen oppilaista 10,1 % (N =28) ja ala-asteen oppilaista 1,6 % (N=2) ilmoitti tupakoivansa päivittäin.

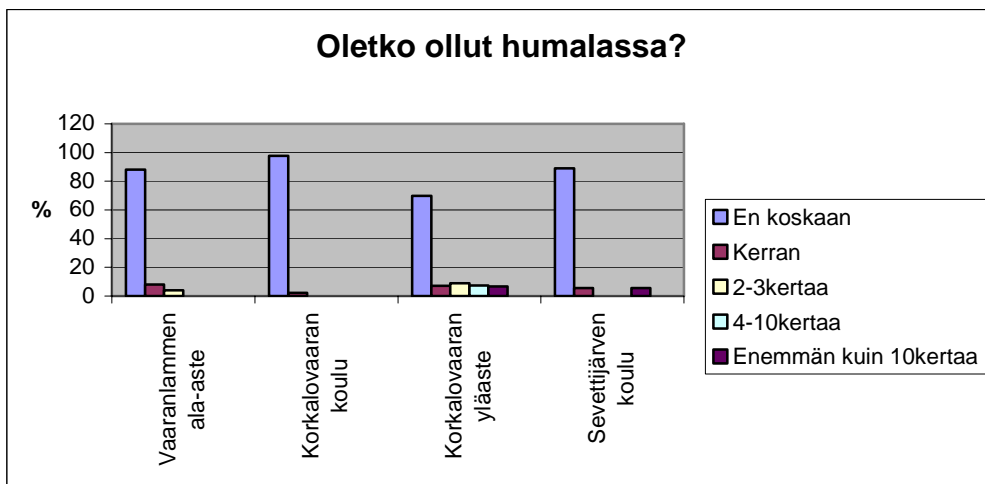

Kuvio 11. Oppilaiden tupakointi kouluittain 2003 ja 2004

Ala-asteen kaikista oppilaista vajaa neljäsosa 23 % (N=29) oli kokeillut tupakointia. Prosentuaalisesti tarkasteltaessa tupakointia kokeilleiden määrä tuplaantui (40 %) yläasteelle siirryttäessä, lukumääräisesti kokeilijoita yläasteella oli 111. Vaaranlammen koulua lukuun ottamatta kaikissa muissa kouluissa oli tupakointia kokeilleiden määrä vähentynyt vuoteen 2003 verrattuna. Eniten vähentymistä oli tapahtunut Korkalovaaran koulussa; 26%:sta 7%:iin.

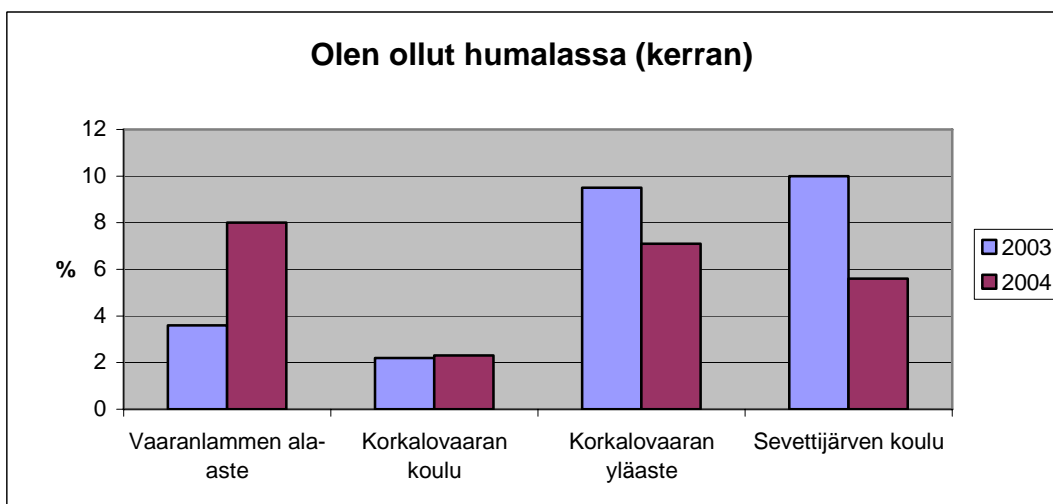
Alkoholi

Kerran tai useammin humalassa oli ollut 23 % (N= 93) oppilaista. Yli kymmenen kertaa humalassa kertoi olleensa 19 oppilasta (4,7%). Ensimmäinen kokeilu alkoholin kanssa tehtiin keskimäärin 13-vuotiaana (10,6 %, N=43). 18,6 % (N=37) 13-vuotiaista pojista ja 22,2 % (N=40) 13-vuotiaista tytöistä oli ollut humalassa ainakin kerran. Alkoholikokeilujen aloitusten ikähaitari oli suhteellisen laaja, 7 –vuotiaista (N=2) 15 –vuotiaisiin (N=6).

Kuvio 12. Oppilaiden humalakokeilut kouluittain

Edellä oleva kuvio osoittaa, että humalajuomista oli eniten yläasteella, 30 % (N=83) yläasteen oppilaista oli ollut ainakin kerran humalassa. Ala-asteista Vaaranlammella oli eniten humalakokeiluja. Korkalovaaran koululla humalajuominen oli vähentynyt vuoteen 2003 verrattuna, muilla tulos oli edellisvuoden kaltainen. Sevettijärven koulun osalta tässä on yhdistetty sekä ala- että yläaste, ja siellä alkoholikokeilut keskittyivät pääosin yläasteen puolelle.

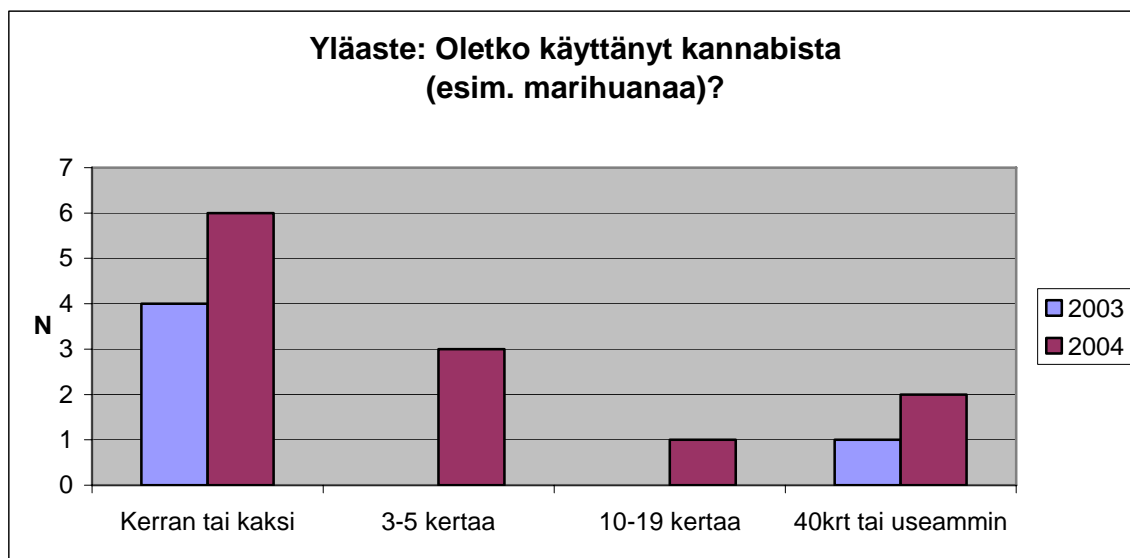
Kuvio 13. Oppilaiden humalakokemuksen vertailu 2003 ja 2004

Koko aineistoa tarkasteltaessa voidaan todeta, että ala-asteen oppilaista kerran tai useammin oli ollut humalassa 7,8 % (N= 10) oppilaista. Yläasteelle siirryttäessä alkoholin käyttö lisääntyi huomattavasti; siellä jo 39,9 % (N= 83) oppilaista oli ollut humalassa

kerran tai useammin. Vuoteen 2003 verrattuna alkoholin käyttö oli hieman vähentynyt, silloin kerran tai useammin humalassa oli ollut 28,3 % (N=101) oppilaista.

Huumeet

Huumeiden käyttö oli tämän tutkimuksen mukaan yläasteen oppilaiden keskuudessa lisääntynyt vuoden aikana huomattavasti. Seuraavassa kuviossa tarkastellaan kannabiksen käyttöä yläasteen aineiston osalta.

Kuvio 14. Oppilaiden kannabiksen käytön vertailu 2003 ja 2004

Kaksitoista vastaajaa (3 %) ilmoitti käyttäneensä kannabista ainakin kerran elämänsä aikana. Heistä kuusi oppilasta oli käyttänyt kannabista viimeisen 12 kuukauden aikana 1-2 kertaa ja kolme oppilasta enemmän kuin 10 kertaa. Muutosta edelliseen vuoteen oli runsaasti, silloin vain neljä oppilasta ilmoitti käyttäneensä kannabista.

Ruokailutottumukset

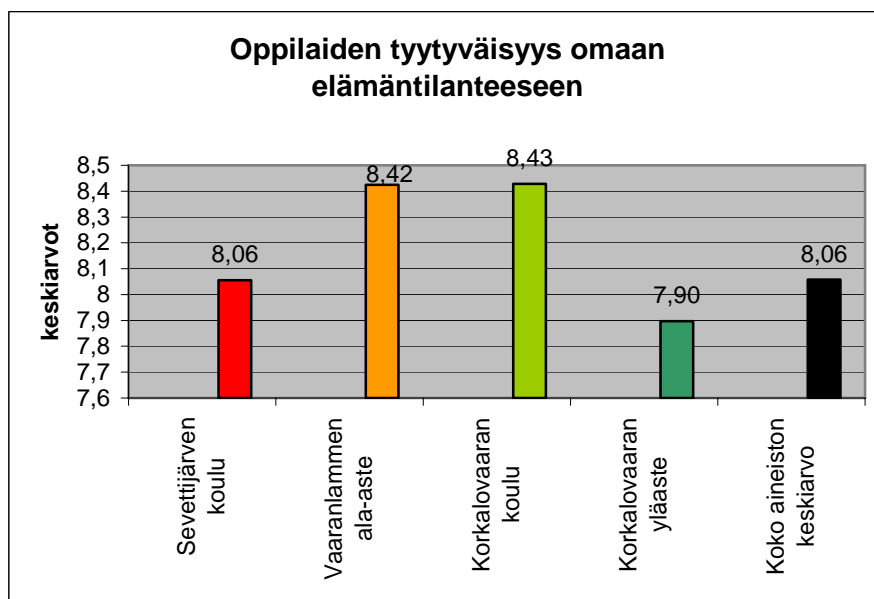
Oppilaiden ruokailutottumusten suhteen ala-asteen oppilailla oli terveemmät elintavat kuin yläasteen oppilailla. Koko aineistoa tarkastellessa kouluamuisin aamupalan söi viitenä päivänä viikossa 67,8 % (N= 276) oppilaista. Ala-asteiden oppilaista 74,4% (N= 96) söi aamupalan joka kouluamuu, kun taas yläasteiden oppilaista aamupalan söi 64,7% (N= 180). Yläasteen oppilaat söivät useammin myös ”roskaruokaa” (hampurilaisia jne.) ja makeisia kuin ala-asteen oppilaat. Ala-asteen oppilailla näytti selvästi olevan kerran viikossa ”karkkipäivä”, jolloin he herkuttelivat karkeilla ja sipseillä.

Ruokailutottumuksissa oli tapahtunut pieni muutos parempaan suuntaan vuoden aikana. Aamupalan syöjien osuus oli kasvanut vuoden 2003 tuloksiin verrattuna 4,5 prosentilla koko aineistoa tarkasteltaessa. Ala-asteen osalta kasvu on 7,5 % ja yläasteen osalta 4 %.

3.1.3 Oppilaiden terveydentilan ilmeneminen

Tyytyväisyys elämäntilanteeseen

Oppilaiden tyytyväisyyttä nykyiseen elämäntilanteeseen mitattiin portaikolla, jossa oli askelmat 0 – 10. Tyytyväisyyden keskiarvoksi muodostui koko aineistossa 8,06. Oppilaiden tyytyväisyys omaan elämäntilanteeseen näytti kasvaneen reilusti viime vuoteen verraten. Kaikkien koulujen osalta vastausten keskiarvo oli noussut 0,25 pistettä, eniten nousua oli tapahtunut Vaaranlammen ja Korkalovaaran kouluilla, noin neljä kymmenystä. Kouluittain oppilaiden tyytyväisyys omaan elämäntilanteeseen näyttää seuraavalta:

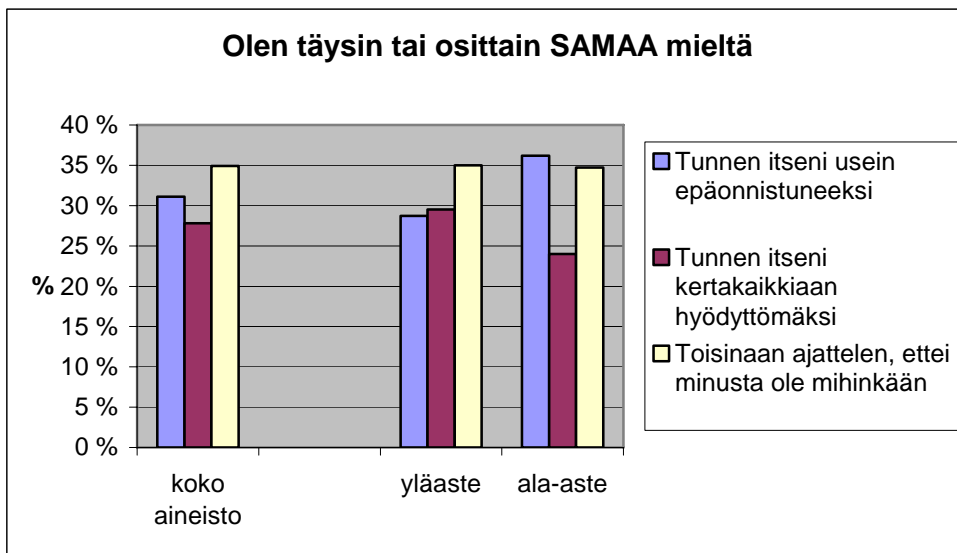

Kuvio 15. Oppilaiden tyytyväisyys nykyiseen elämäntilanteeseen

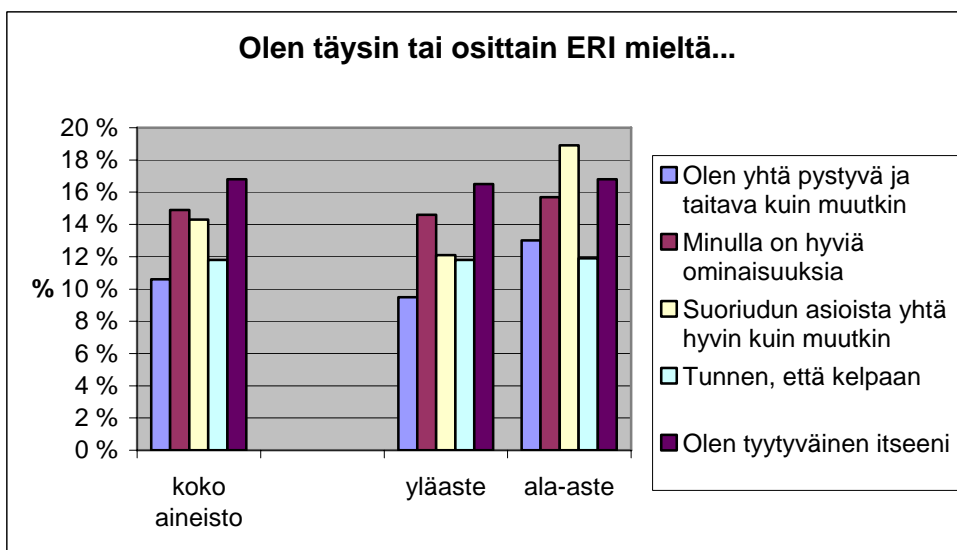
Oppilaita pyydettiin myös arvioimaan omia kykyjään ja tyytyväisyyttään itseensä ns. itsetuntomittarilla (ks. kuviot 16 ja 17), joka koostui kahdeksasta eri osiosta. Joka osiosta heikoimpia arvoja antoi 16-29% oppilaista. Oppilaista 31,1 % (=144) oli täysin tai osittain samaa mieltä siitä, että he tunsivat itsenä usein epäonnistuneeksi. Itsensä kerta kaikkiaan hyödyttömäksi tunsivat 28,0 % (N=110) vastaajista; yläasteen oppilailta (29,5% N= 79) tämä

tunne oli vielä voimakkaampi kuin ala-asteen oppilailla (24 % N=30) (ks. kuviot 15 ja 16). Vuoteen 2003 verrattuna oppilaiden tyytyväisyyden kokeminen omaan itseensä oli hieman heikentynyt ja epäonnistumisen kokeminen hieman lisääntynyt.

Huom. Kuvioita tulkittaessa on huomioitava se, että mitä korkeampi pylväs, sitä huonompi on tilanne!

Kuvio 16. Oppilaiden itsetuntomittari, kolme muuttujaa

Kuvio 17. Oppilaiden itsetuntomittari, viisi muuttujaa

Ala-asteen oppilailla itsetunto-kysymykset olivat heikoimmillaan kun he vertasivat selviytymistään muihin oppilaisiin. Myös tunne ”riittävydestä” oli ala-asteen oppilalla heikoin; he epäröivät olivatko tarpeeksi hyviä omina itsenään. Yläasteen oppilaat olivat tässä suhteessa hieman luottavaisempia omaan persoonaansa.

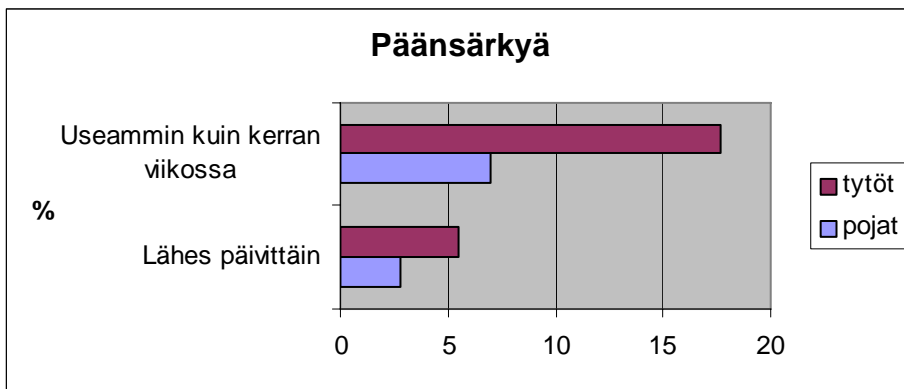
Koettu terveydentila

Omaa terveydentilaansa oppilaat arvioivat seuraavasti: Terveys oli erinomainen 28,7%:lla (N=115) vastaajista, hyvä 60,1%:lla (N= 241) ja tyydyttävä 10,5 %:lla (N= 42). Huonoksi terveydentilansa koki vain 0,7 % vastaajista (N= 3). Fyysistä kuntoaan 67,8 % (N= 274) vastanneista arvioi oikein hyväksi tai hyväksi, kohtalaiseksi 28,3% (N=115) ja ei ollenkaan hyväksi vain 3,9 % (N= 16) vastaajista. Terveydentilan kokeminen oli hyvin samankaltaista kuin vuoden 2003 mittauksissa.

Oppilaat harrastivat runsaasti liikuntaa. Viimeisen viikon aikana 55 % (N=240) oppilaista kertoi harrastaneensa liikuntaa vähintään 60 minuutin pituisen jakson neljä kertaa tai enemmän. Koulutuntien ulkopuolellakin oppilaat harrastivat liikuntaa hengästymiseen saakka varsin runsaasti, 53 % (N=214) oppilaista harjoitteli neljä kertaa tai useammin. 38 %:lla (N=152) oppilaista harjoitukseen kului aikaa 4 tuntia tai enemmän.

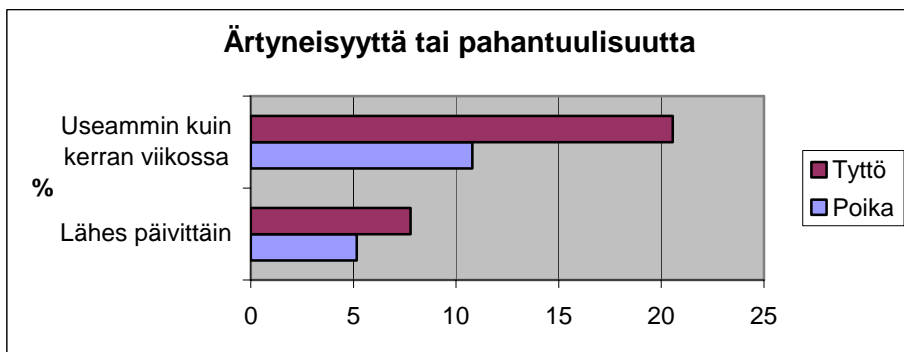
Oireilu

Vastaajien oireilua tutkittiin 15-osaisella kysymyspatteristolla (ks. liite 1), joka mittaa mahdollisen masennuksen tai depression ilmenevyyttä. Viikoittain erilaista oireilua (päänsärkyä, vatsakipuja, huonoa oloa, pahantuulisuutta tai ärtymystä ja hermostuneisuutta) oli kolmasosalla vastaajista. Yläasteen oppilaat oireilivat enemmän kuin ala-asteen oppilaat, mutta viidessä osiossa (päänsärkyä, vatsakipuja, ruokahaluttomuutta, vaikeuksia päästä uneen ja pelkoja) ala-asteen oppilaat kokivat voivansa selvästi huonommin. Seuraavissa kuvioissa on esitetty neljä eniten esiintynyttä oireilua. Oireita tarkastellaan myös sukupuolen mukaan. Tytöt kokivat oireita selvästi poikia enemmän useimmissa tapauksissa oireista.

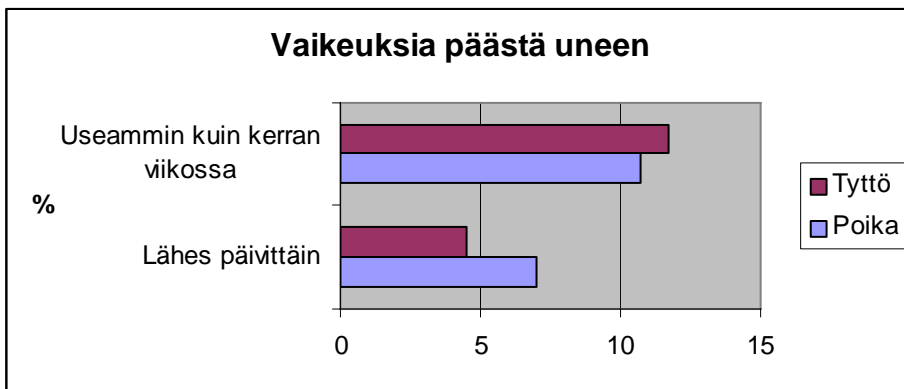
Kuvio 18. Oppilaiden oireilu; päänsärky

Kaikista oppilaista päänsärkyä koki useammin kuin kerran viikossa 16,7 % (N=67). Päänsärkyä kokivat erityisesti tytöt. Useammin kuin kerran viikossa päänsärkyä poti 23,2 % (N=42) kaikista tytöistä ja 9,8 % (N=21) kaikista pojista. Ala-asteen oppilaista koki päänsärkyä useammin kuin kerran viikossa 17,9 % (N=23) ja yläasteen oppilaista 16,2 % (N=44).

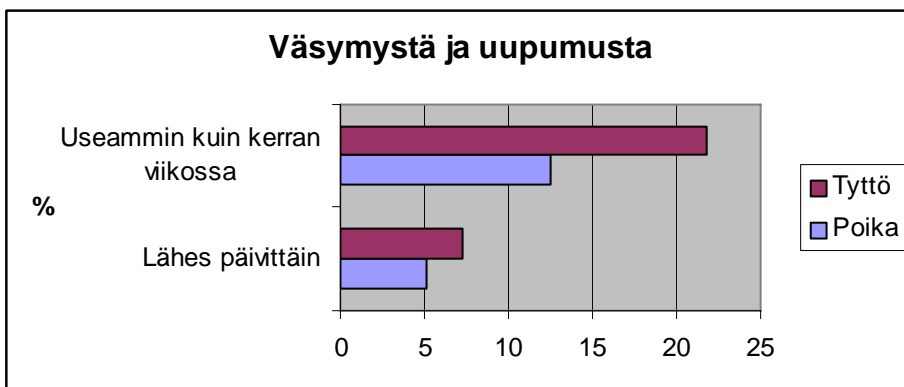
Kuvio 19. Oppilaiden oireilu, ärtynisyys tai pahantuulisuus

Kaikista oppilaista 21,3 % (N=85) koki ärtynisyyttä tai pahantuulisuutta useammin kuin kerran viikossa. Kaikista tytöistä 28,4 % (N=51) ja kaikista pojista 18 % (N=34) koki ärtynisyyttä ja pahantuulisuutta useammin kuin kerran viikossa. Ala-asteen oppilaista 20,4 % (N=26) ja yläasteen oppilaista 21,7 % (N=59) koki ärtynisyyttä tai pahantuulisuutta useammin kuin kerran viikossa

Kuvio 20. Oppilaiden oireilu, univaikeudet

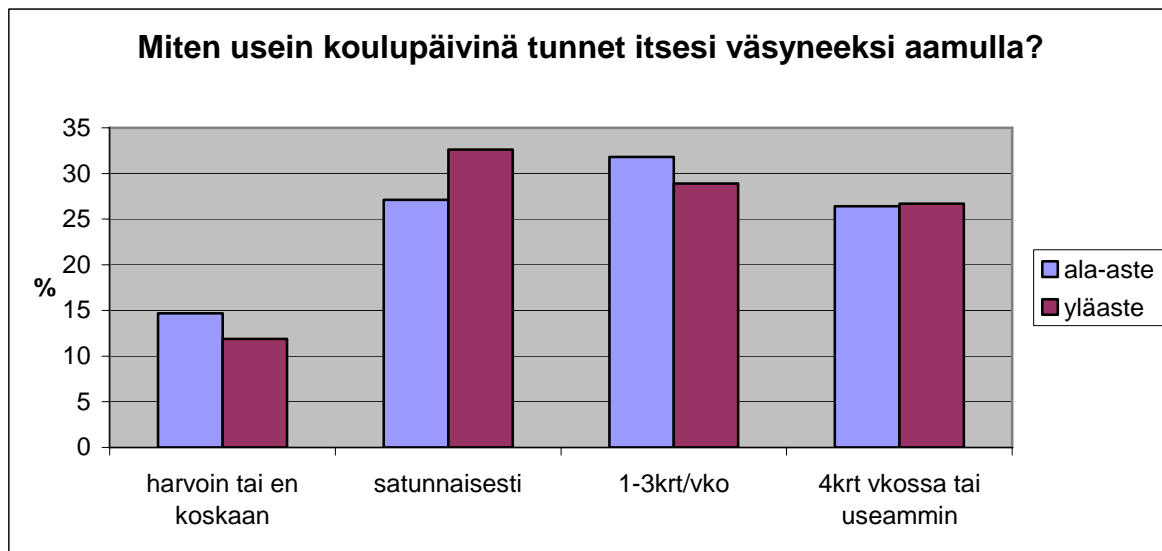
Kaikista oppilaista 16,8 %:lla (N=67), oli vaikeuksia päästä uneen. Univaikeuksia oli hieman enemmän pojilla kuin tytöillä. Pojista (17,7 %) 48:lla oli vaikeuksia päästä uneen useammin kuin kerran viikossa. Tytöistä (16,2 %) 29:lla oli vastaavanlaisia vaikeuksia. Yläasteella univaikeuksia oli useammalla kuin ala-asteella. Yläasteen oppilaista 18,6 % (N=51) ja ala-asteen oppilaista 13,7 % (N=48) koki vaikeuksia päästä uneen useammin kuin kerran viikossa.

Kuvio 21. Oppilaiden oireilu, väsymys ja uupumus

Väsymys ja uupumus olivat oireita, joita koettiin kaikista eniten. 23 % (N=92) oppilaista koki väsymystä ja uupumusta useammin kuin kerran viikossa. Kaikista pojista 17,7 % (N=38) ja kaikista tytöistä 29,3 % (N=52) koki väsymystä ja uupumusta useammin kuin kerran viikossa. Yläasteella väsymystä ja uupumusta koettiin huomattavasti enemmän kuin ala-asteella. Ala-asteen oppilaista 16,7 % (N= 21) ja yläasteen oppilaista 26,9 % (N=71) koki väsymystä ja uupumusta useammin kuin kerran viikossa.

Oppilailta kysyttiin vielä erillisellä kysymyksellä kuinka usein he koulupäivinä tunsivat itsensä väsyneiksi aamulla ks. kuvio 21.

Kuvio 22. Oppilaiden kokema väsymys koulupäivinä

Jopa 55,4% (N=225) oppilaista koki väsymyksen tunnetta kouluamuina kerran tai useammin. Oppilaista 27% tunsivat itsensä väsyneiksi neljänä tai useampana kouluaamuna viikoittain. Vuoteen 2003 verrattuna väsymyksen kokijoiden määrä oli hieman vähentynyt, mutta väsymystä koettiin edellisvuotta useammin.

Yläasteen oppilaat vastasivat myös kysymyksiin nukkumaanmenoajoista. Yläasteen oppilaiden nukkumistottumuksissa olisi parantamisen varaa: 23,7 % (N=90) oppilaista meni kouluamuina nukkumaan klo 23 tai myöhemmin. 17,5 % (N=49) oppilaista valvoi ainakin klo 24:ään.

Nukkumaanmeno oli myöhentynyt ja siten väsymys aamuisin lisääntynyt selvästi edellisvuoteen verrattuna. Vuonna 2003 57 % (N=123) ja vuonna 2004 40% (N=109) oppilaista meni nukkumaan klo 22.30 mennessä.

Tulevaisuusorientaatio

Oppilailta kysyttiin myös heidän tavoitteistaan peruskoulun jälkeen. Yli puolet oppilaista (56,6 % N= 224) ilmoitti pyrkivänsä lukioon. Ammatillinen koulutus oli tavoitteena 22,5 %:lla (N= 89) vastaajista, kun taas töihin tai oppisopimuskoulutukseen menemistä harkitsi vain 1,3 % (N= 5). Liki neljäsosa (19,4 %, N= 77) vastaajista ei tiennyt mitä he tulevat tekemään koulun jälkeen.

3.1.4 Johtopäätöksiä oppilaiden psykososiaalisesta hyvinvoinnista

Oppilaiden psykososiaalisen hyvinvoinnin tilan kartoittamiseksi tutkimuksessa käytetty mittari pyrki saamaan tietoa mahdollisimman monelta elämänalueelta, joilla on katsottu olevan yhteyttä asiaan. Alla esitetään vertailua myös keväällä 2004 tehtyyn STAKES:in kouluterveyskyselyn tuloksiin. Vertailujoukkona on koko Rovaniemen kaupungin 8-9-luokkien oppilaat.

Vapaa-ajanviettoa ja yhteydenpitoa ystäviin kysyttäessä kävi ilmi, että osa oppilaista oli usein yksinäisiä. Joskus yksinäisyyden tunnetta koki 45 %, usein yksinäisiä oli 12 % oppilaista. Joukossa oli myös todella yksinäisiä oppilaita (7%), jotka eivät koskaan olleet tekemisissä ikätovereidensa kanssa vapaa-ajallaan.

Oppilaat suhtautuivat kouluun varsin kielteisesti. Lähes puolet oppilaista ei pitänyt koulusta, ja 15 % oppilaista ei pitänyt koulusta lainkaan. Koulu koettiin siis suurelta osin epäviihtyisäksi paikaksi, toki niukka enemmistö 51 % kertoi pitävänsä koulusta. On kuitenkin selvää että koulukielteisyys on yksi suurista ongelmista oppilaiden psykososiaalista hyvinvointia tarkasteltaessa. *STAKES:in tekemän kouluterveys 2004 kyselyn mukaan Rovaniemen peruskoulujen 8- ja 9-luokkalaisista oppilaista 8 % ei pitänyt koulusta lainkaan.*

Päihteiden käyttö koskettaa jollain tavalla noin kolmasosaa aineiston oppilaista. Tupakointi on hieman menettänyt suosiotaan oppilaiden keskuudessa vuoden aikana. Tupakointia kokeilleiden määrä oli koko aineistossa 35 % , eli 140 oppilasta. Alkoholin käyttö oli vuoteen 2003 verrattuna hieman vähentynyt, mutta edelleen 23 % (N=94) oppilaista oli ollut ainakin kerran humalassa. Alkoholikokeilut alkoivat varsin nuorina ja 13-vuotiaana oli

jo suurin osa alkoholinkäyttäjistä ollut humalassa. Kannabis oli tullut vahvemmin mukaan päihteiden joukkoon, 12 oppilasta (3,0 % yläasteen oppialista) oli käyttänyt kannabista viimeisen 12 kk:n aikana. *Stakesin kouluterveyskyselyn mukaan Rovaniemen kaupungin 8-9 luokkalaisten tupakointi (22 % → 16 %) ja laittomien huumeiden kokeilut (9 % → 7 %) vähenivät, mutta humalajuominen yleistyi (16 → 20 %) vuoteen 2002 verrattuna.*

Väsymystä voidaan katsoa olleen varsin runsaasti. On huolestuttavaa, että lähes kolmasosa 26,6 % (N=106) oppilaista koki väsymystä neljänä tai useampana kouluaamuna viikoittain. 23 % oppilaista (N=92) koki väsymystä ja uupumusta useammin kuin kerran viikossa. Syitä väsymykseen voi löytää myöhäisistä nukkumaanmenoajoista, 23,7 % (N=90) yläasteen oppilaista meni nukkumaan klo 23 tai myöhemmin *Kouluterveyskyselyn mukaan 27 % 8-9-luokkalaisista rovaniemeläisistä oppilaista menee nukkumaan myöhemmin kuin klo 23. Väsymystä lähes päivittäin koki 14% oppilaista.*

Oppilaiden itsetunto vaikutti joltain osin huolestuttavan heikolta. Lähes kolmasosa oppilaista tunsi itsensä usein epäonnistuneeksi tai jopa täysin hyödyttömäksi. Herää kysymys; mistä tulevat nämä vaatimukset, joihin oppilaat eivät koe olevansa kykeneviä vastaamaan.

Tytöt oirehtivat poikia runsaammin lähes kaikissa 15:sta oireisiin liittyvässä kohdassa. Kysymyspatteristo mittasi mahdollisen masennuksen ilmenevyyttä, joten huolta tulisi kantaa erityisesti tyttöjen hyvinvoinnista. Runsaammin esiintyneet oireet olivat: väsymys ja uupumus (23 % koki oireita useammin kuin kerran viikossa); ärtyneisyys ja pahantuulusuus (21,3 %); univaikeudet (16,8 %) ja päänsärky (16,7 %). *Kouluterveyskyselyn mukaan 29 % 8-9-luokan oppilaista poti niska- tai hartiasärkyä viikoittain. Päänsärkyä poti viikoittain 30 % Rovaniemen oppilaista. Päivittäin vähintään kaksi oiretta oli 16%:lla oppialista.*

3.2 Vanhemmat

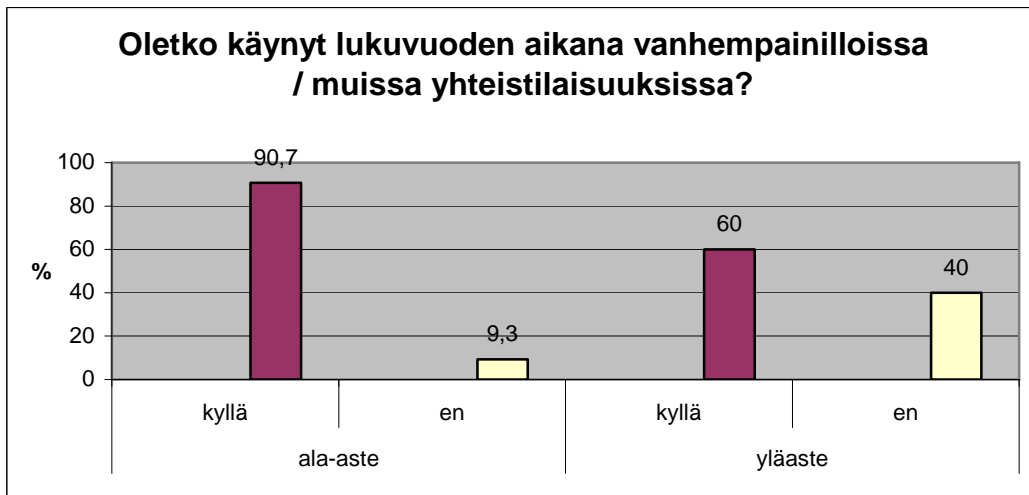
Kodin ja koulun yhteistyö on valtakunnallisesti ajankohtainen koulujen kehittämishaaste, sillä tavoitteet kodin ja koulun yhteistyön kehittämistä on kirjattu ensimmäistä kertaa vuonna 2004 uudistettuun peruskoulun opetussuunnitelman perusteisiin. Perusteissa korostetaan kodin ja koulun vuoropuhelua. Tavoitteena on, että vanhemmat saavat entistä enemmän tietoa opetuksesta, oppilashuollosta ja lapsen yksilöllisestä edistymisestä.

Vuoden 2004 vanhempien kyselyssä kartoitettiin vanhempien elinolosuhteiden ja hyvinvoinnin lisäksi myös heidän kokemuksiaan ja toiveitaan kodin ja koulun yhteistyöstä sekä heidän mielipiteitään kasvatuskäytännöistä. Ko. mittariosio pohjautuu Markus Torkkelin Helsingin yliopiston kasvatustieteellisessä tiedekunnassa vuonna 2001 valmistuneeseen väitöskirjatyöhön ”Koulutulokkaiden isät lastensa koulunkäynnin tukena”. Vanhempien elinolosuhteisiin ja heidän yleiseen hyvinvointiinsa liittyvä mittariosio on Moskovan yliopiston psykologian professori Andrej Podolskijn kehittämä mittari.

Kysymyslomakkeen palautti yhteensä 305 vanhempaa. Lomakkeen oli täyttänyt yleisimmin äiti (85%). Ala-asteikäisten vanhemmista 72% oli työelämässä ja työttömänä tai lomautettuna oli 11% vanhemmista. Yläasteikäisten vanhemmista työssä oli 81% ja työttömänä tai lomautettuna 8% vanhemmista.

3.2.1 Kodin ja koulun yhteistyö

Lukuvuoden (2003-2004) aikana lapsen koulun vanhempain- tai muissa yhteistilaisuuksissa oli käynyt 90,7% (N=92) ala-asteen vanhemmista ja 60% (N=56) yläasteen vanhemmista.

Kuvio 23. Osallistuminen lapsen vanhempainiltoihin tai muihin yhteistilaisuuksiin.

Yhteydenpitoa opettajaan, luokanvalvojaan tai kouluun yleensä piti useimmiten lapsen äiti (71%, N=211), isistä yhteyttä piti 9% (N=29). 20% (N=56) vanhemmista ilmoitti, että sekä lapsen isä että äiti pitivät kouluun yhteyttä. Kuluneen lukuvuoden 2003-2004 (syksystä kevääseen) aikana 77% (N=72) ala-asteikäisten vanhemmista ja 64% (N=122) yläasteikäisten vanhemmista oli keskustellut lapsen opettajan / luokanvalvojan kanssa. Ala-asteikäisten vanhemmista 94 % (N=82) ja yläasteikäisten vanhemmista 96% (N=153) koki, että opettaja / luokanvalvoja oli ollut halukas kuuntelemaan vanhempien mielipiteitä.

Ala-asteikäisten vanhemmat kokivat useammin 74% (N=65), että heille järjestetyissä tilaisuuksissa oli helppo tuoda esiin omia mielipiteitä, yläasteikäisten vanhemmilla vastaava luku oli 49% (N=83). Asiapitoisina ja kiinnostavina tilaisuudet koki 84% (N=73) ala-asteikäisten vanhemmista ja 76% (N=128) yläasteikäisten vanhemmista.

Ala-asteikäisten vanhemmat kokivat, että he olivat saaneet vähiten tietoa lapsen koulussa kokemista vaikeuksista ja ongelmista, siitä miten auttaa lasta menestymään paremmin koulussa, lapsen kokemista iloisista asioista sekä opettajan kasvatusnäkemyksistä. Yläasteikäisten vanhemmat taas kokivat, että he olivat saaneet vähiten tietoa opettajan kasvatusnäkemyksistä, miten auttaa lasta menestymään paremmin koulussa, lapsen koulussa kokemista vaikeuksista ja ongelmista sekä iloisista asioista.

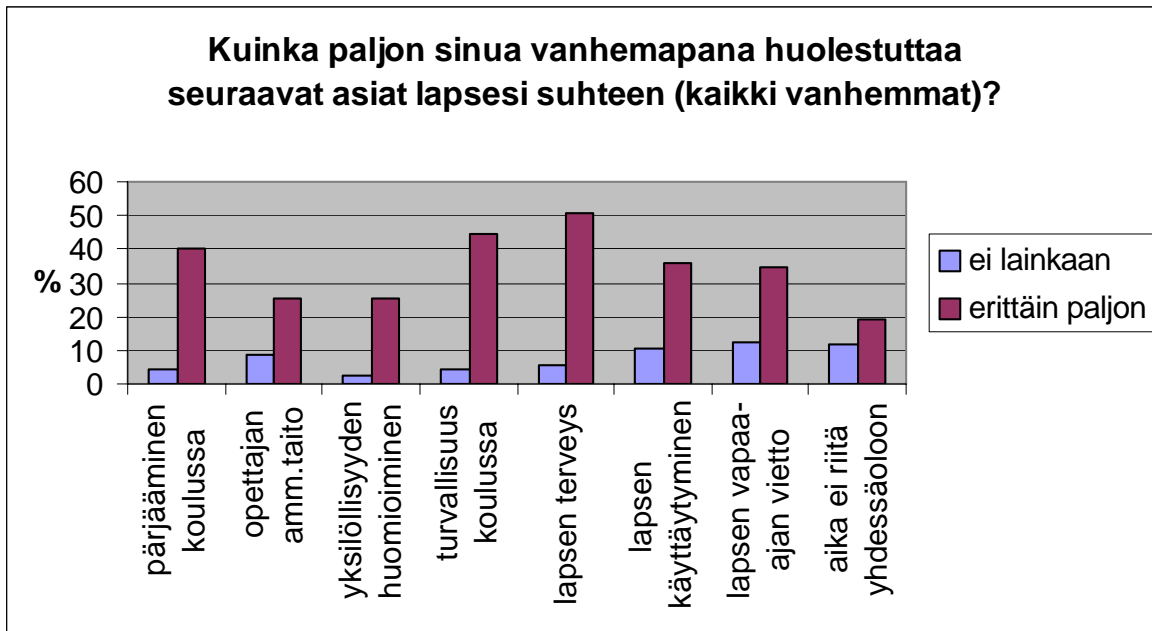
Kuvio 24. Vanhempien arvioima tiedon saanti lapsen koulusta

Sekä ala-aste- ja yläasteikäisten vanhemmat olivat saaneet eniten tietoa koulun toiminnasta yleensä (60,7%, N=185), arvoista joihin opetus perustuu (46,6%, N=142) sekä tietoa lapsen edistymisestä oppiaineissa (35,7%, N=109).

Vanhemmilta kysyttiin, minkälaisia toiveita heillä oli vanhempainiltojen toteuttamisen suhteen siinä tapauksessa, jos he eivät olleet tyytyväisiä niihin. Yhteensä 81 vanhempaa (27%) esitti toiveita; 21% (N=22) ala-asteikäisten vanhemmista ja 30% (N=59) yläasteikäisten vanhemmista. Vanhemmat toivoivat mm. enemmän luokkakokoisia vanhempainiltoja, kahdenkeskisiä keskusteluja luokanvalvojan/opettajan kanssa sekä yleensä enemmän asiantuntijatietao lapsen kasvusta ja kehityksestä, koulunkäynnistä, yläasteelle siirtymisestä. Yläasteikäisten vanhempien erityisenä toiveena oli saada tietoa yläasteella opiskelusta.

Vanhempien kasvatuskäytännöt

Vanhemmilta kysyttiin kuinka paljon heitä huolestuttivat tietyt lapsen koulunkäyntiin, vapaa-ajanviettoon ja hyvinvointiin liittyvät asiat.

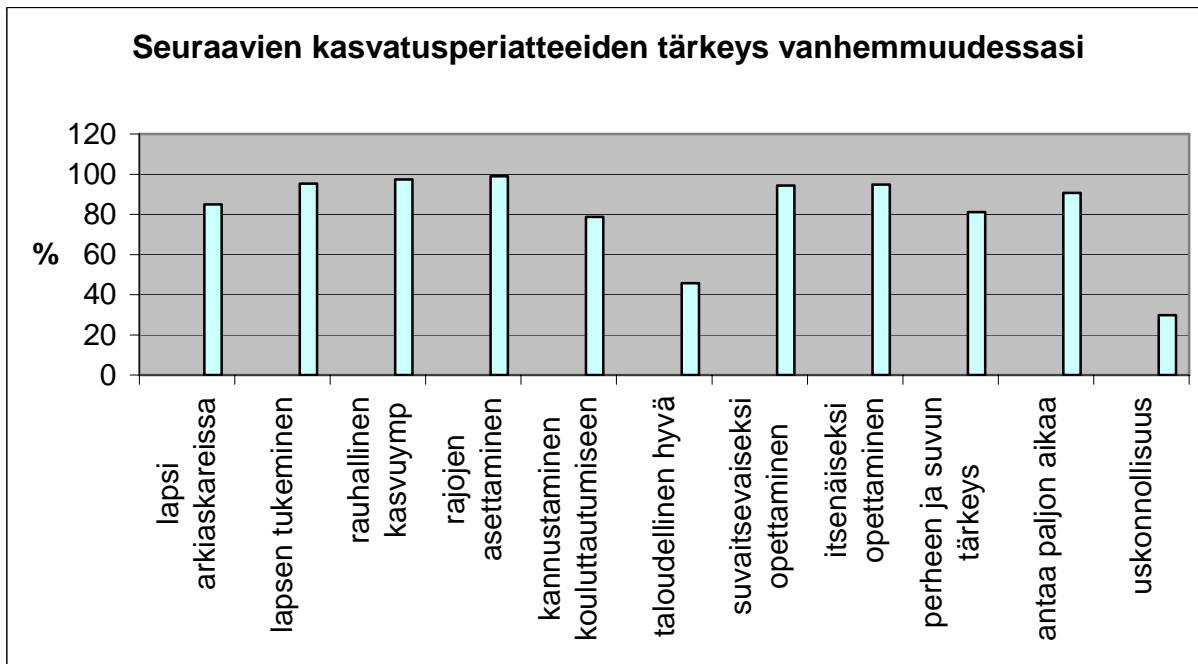

Kuvio 25. Vanhempia huolestuttavat lapsen liittyvät asiat

Vanhempia huolestutti eniten lapsen terveys (48,5%, N=148), lapsen turvallisuus koulussa (42,3%, N=129) ja lapsen pärjääminen koulussa (38,0%, N=116).

Vanhemmilta kysyttiin myös mielipidettä siitä, mitä he haluaisivat muuttaa lapsen koulussa jos siihen olisi mahdollisuus. Ala-asteikäisten vanhemmista 42,9% (N=45) esitti muutostoiveita ja yläasteikäisten vanhemmista 45% (N=90). Vanhempien yleisimpänä toiveena oli fyysiseen oppimisympäristöön (mm. pienemmät luokka-/ryhmäkoot, viihtyisämmät ja asianmukaisemmat opetustilat) liittyvät toiveet ja yläasteikäisten vanhemmilla erityisesti opetuksen järjestämiseen (opetussuunnitelma, opettajuus, oppimisen tukeminen) liittyviä toiveita.

Vanhemmat korostivat lapsen kasvatuseriaatteina eniten rajojen asettamisen tärkeyttä (68,9%, N=210), rauhallisen kasvuympäristön turvaamista lapselle (67,5%, N=206), lapsen tukemista (64,3% N=196) sekä suvaitsevaisiksi (62,3%, N=190) ja itsenäiseksi (53,8%, N=164) opettamista. Ks. kuvio 26.

Kuvio 26. Vanhempien kasvatuseriaatteiden tärkeys

3.2.2 Vanhempien hyvinvointi

Vanhempien elinolosuhteet

Vanhemmat olivat tyytyväisiä asuinolosuhteisiinsa. 88,0 % (N=256) vanhemmista ilmoitti asuinolosuhteensa hyväksi tai erittäin hyväksi. Vain kaksi vanhempaa Korkalovaaran yläasteelta ilmoitti olevansa tyytymätön asuinolosuhteisiinsa.

Asuinalueen palveluihin vanhemmat olivat myös tyytyväisiä. Hyväksi tai erittäin hyväksi palvelut koki 77,1% (N=213) vastaajista. Huonoksi tai erittäin huonoksi palvelut koki 4,5% (N=13) vanhemmista, 7 vanhempaa Sevettijärveltä ja 6 vanhempaa Korkalovaaran yläasteelta. Ympäristön tilaa vanhemmat pitivät hyvänä. 90,2 % (N=259) vanhemmista arvioi ympäristön tilan hyväksi tai erittäin hyväksi. Sevettijärvellä kaikki vanhemmat (100%) pitivät ympäristön tilaa hyvänä tai erittäin hyvänä, kuten vuonna 2003.

Myös työolosuhteita vanhemmat pitivät hyvinä tai erittäin hyvinä (65,5%, N=76), huonoksi tai erittäin huonoksi työolosuhteensa kokevia oli 9,3 % (N=26) vanhemmista. Palkkatasoaan erittäin huonona tai huonona piti 12,9 % (N=36) vanhemmista; yläasteen vanhemmista 15,0 % (N=34) ja ala-asteen vanhemmista 12,1% (N=21). Hyvänä tai

erittäin hyvänä palkkatasoan piti 41,2% (N=93) yläasteen vanhemmista ja 38,7% (N=67) ala-asteen vanhemmista.

Terveydenhuollon ja sosiaalipalveluiden suhteen vanhempien tyytyväisyys oli laskenut huomattavasti verrattuna vuoteen 2003: 64,9 % (N = 185) vanhemmista piti palveluita hyvänä tai erittäin hyvänä, kun vuonna 2003 vastaava luku oli 93,7%, huonona tai erittäin huonona palvelut koki 5,3 % (N=12) vanhemmista. Samoin mahdollisuuden saada tarpeellista informaatiota vanhemmat kokivat huonompana kuin vuonna 2003: hyväksi tai erittäin hyväksi informaation saannin koki enää 52,9 % (N= 149) vastaajista, kun vuotta aiemmin vastaava luku oli 93,9%.

Mahdollisuudet vapaa-ajan, urheilun ja kulttuurin harrastamiseen koki hyvinä tai erittäin hyvinä 65,3 % (N=179) vastanneista (vuonna 2003 77,2%). Sevettijärvellä oli eniten tyytymättömiä vanhempia ko. palveluihin (70%, N=7).

Mahdollisuudet vaikuttaa yhteiskunnalliseen päätöksentekoon vanhemmat kokivat tyydyttäväksi (52,7%, N=147) tai hyväksi (21,9%, N=61), paitsi sevettijärveläisten osalta. Heistä 55,6 % (N=5) oli tyytymättömiä. Myös tyytymättömyys henkilökohtaisten oikeuksien turvaan ja ihmisoikeuksien toteutumiseen koettiin Sevettijärvellä huonona (44,4 %), Tyytymättömyys eo. asioissa Sevettijärvellä oli jonkin verran lisääntynyt vuoteen 2003 verrattuna. Uskonnon ja politiikan harjoittamisen vapaus koko aineiston osalta koettiin hyväksi.

Oman elämän hyvinvoinnin osa-alueet

Perhesuhteisiin erittäin tyytyväisiä vanhempia oli koko aineistossa 55,5 % (N=156) ja melko tyytyväisiä 36,3% (N=102). Lastensa terveyteen ja hyvinvointiin vanhemmat olivat myös erittäin tyytyväisiä (55,9 %, N=157) tai melko tyytyväisiä (38,4 %, N=108).

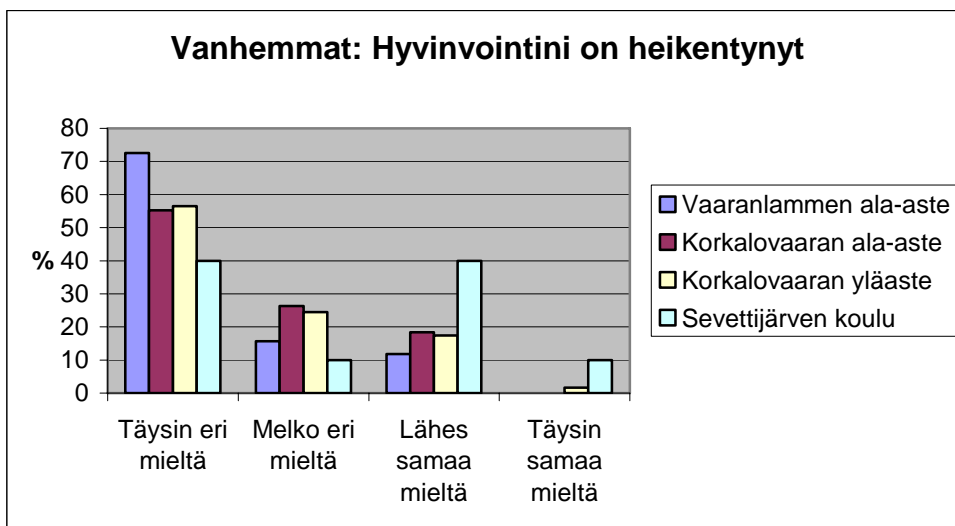
Vanhemmat pitivät omaa terveydentilaansa erittäin hyvänä tai hyvänä (83,7 %, N=237). Vaaranlammen ala-asteella oli vain yksi vanhempi ilmoittanut terveydentilansa huonoksi, Korkalovaaran yläasteella 11 vanhempaa (vuonna 2003 kaksi vanhempaa) ja Korkalovaaran koululla ei kumpunkaan vuonna ole ollut yhtään huonoksi terveyden tilansa kokevaa vanhempaa. Sevettijärvellä yksi vanhempi, kuten vuonna 2003, ilmoitti terveytensä huonoksi.

Henkilökohtaiseen talouteen oli täysin tyytyväisiä tai melko tyytyväisiä vanhempia 70,2 % (N=196), täysin tyytymättömiä oli 2,2 % (N=6) vanhemmista. Yhteiskunnalliseen asemaansa vanhemmat olivat myös melko tyytyväisiä tai täysin tyytyväisiä 67,2% (N=334), täysin tyytymättömiä oli vain kolme (1,1%) vanhempaa.

Oman sisäisen hyvinvoinnin osa-alueet

Suurimmalla osalla vanhemmista elämä oli muuttunut viimeisen vuoden aikana parempaan suuntaan (75,1%, N= 214). Kuitenkin tutkimustulokset osoittavat, että hieman yli 10%:lla (1-2% nousu vuoden 2003 tuloksiin verrattuna) vanhemmista oli jonkinlaista pahaa oloa: Kun vanhemmilta kysyttiin olivatko he tyytyväisiä siihen, miten he olivat eläneet viime vuoden, oli asiasta eri mieltä 11% (N=27) vanhemmista. Viime aikoina mieliala oli huonontunut 13,8 %:lla (N=39) vanhemmista ja muutoksia elämässä huonompaan suuntaan oli ollut 13,6 %:lla (N=37) vanhemmista. Sellaisia ongelmia, jotka lisäsivät pahan olon tunnetta, oli 11,1%:lla (N=32) vastaajista.

Oma hyvinvointi oli heikentynyt prosentuaalisesti eniten Sevettijärven koulun vanhemmilla (50 %, N=5), Korkalovaaran yläasteen vanhemmista 19 %:lla (N=35), Korkalovaaran koulun vanhemmista 18,4 %:lla (N=7) ja Vaaranlammen ala-asteen vanhemmista 11,8%:lla (N=6).

Kuvio 27. Vanhempien mielipiteet omasta hyvinvoinnistaan

Pahoivoinnin ilmeneminen

Kysymysosiossa tarkasteltiin vanhempien arkielämässä koettua stressiä, vanhempien mielipidettä omasta huolestuneisuudesta, hermostuneisuudesta ja uupumuksesta sekä mielipidettä omasta ja perheen ilmapiirin jännittyneisyydestä. Koko aineiston vanhemmista 26,1% (N=74) ilmoitti, että he eivät kokeneet ollenkaan hermostuneisuutta. Hermostuneisuutta koki 23,6 % (N=67) vanhemmista. Hyvin huolestuneita omasta työstään oli 5,1 % (N=14) vanhemmista ja jonkin verran huolestuneita oli 15,3 % (N=42). 34,9 % (N=96) vanhemmista ei ollut ollenkaan huolestunut omasta työstään (vuonna 2003 42,8%).

Arkielämä tuotti jännitystä ja kireyttä 12,9%:lle (N=36) vanhemmista. Työpäivän päättyessä vanhemmat eivät kokeneet kovin paljon uupumuksen tunnetta: 36,5 % (N=103) kaikista vanhemmista ilmoitti, että he eivät kokeneet ollenkaan uupumusta ja 3,5% (N=10) vanhemmista ilmoitti olevansa ”täysin samaa mieltä” väitteestä ”päivän lopussa olen täysin uupunut fyysisesti ja psyykkisesti”.

Vanhemmat rentoutuivat menemällä kävelyille / luontoon (88,6 % - vuonna 2003 66,2%), seurustelemalla läheisten ja ystävien kanssa (89,6% - vuonna 2003 62,6%) sekä kuuntelemalla musiikkia ja käymällä elokuvissa (77,7 % - vuonna 2003 50,5%). Toisaalta tulokset myös kertovat, että vanhemmista 30 % (N= 73) tupakoi (vuonna 2003 16,9%); 26,4 % (N=61) käytti alkoholia rentoutumisen keinona (vuonna 2003 17,7%). 58,2 % (N=142) vanhemmista ilmoitti harrastavansa liikuntaa.

3.2.3 Johtopäätöksiä kodin ja koulun yhteistyöstä ja vanhempien hyvinvoinnista

Tutkimustulokset osoittavat, että vanhemmat haluavat edelleen kehittää ja monipuolistaa kodin ja koulun vuoropuhelua. Perinteisten vanhempainiltojen ohella he toivovat enemmän luokkakohtaisia tilaisuuksia ja kahdenkeskisiä keskusteluja opettajan / luokanvalvojan kanssa. Samoin vanhempien toiveena on saada enemmän tietoa lapsen hyvinvoinnista ja koulussa edistymisestä, erityisesti yläasteikäisten vanhemmat toivovat enemmän tietoa koulunkäynnistä yläasteella.

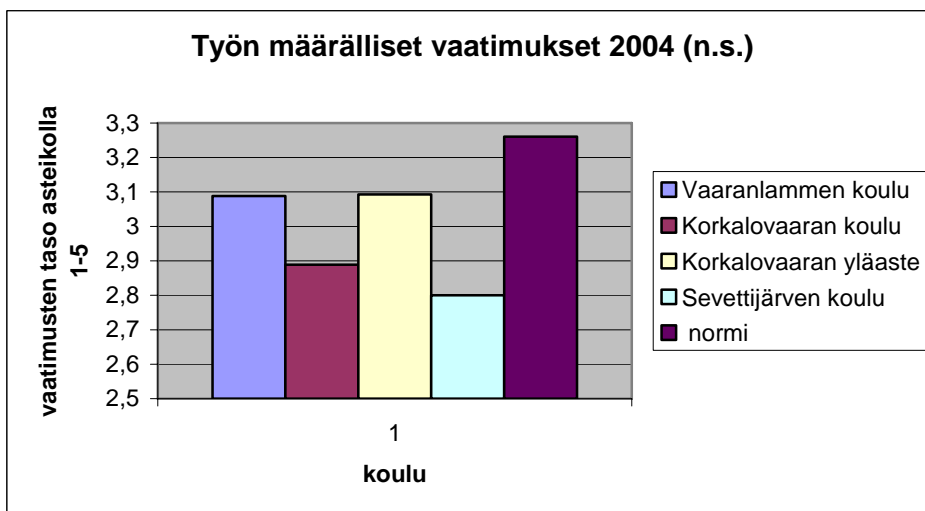
Tutkimustulokset ovat samansuuntaisia muiden viimeaikaisten suomalaisten tutkimustulosten kanssa. Koulun ja kodin yhteistyö pääsääntöisesti määritty vanhempainilloiksi ja koulusta kotiin tulevaksi informaatioksi. Kollektiivinen vanhemmuus suhteessa kouluun on enemmän yhteydenpitoa ja tiedon vastaanottamista kuin tasa-arvoista kumppanuutta tai dialogista vuorovaikutusta. Tyytyväisyys kodin ja koulun yhteistyöhön näyttää olevan suurinta vuosiluokilla 1-6 (84%), mutta ylemmillä luokilla sekä yhteistyö että tyytyväisyys yhteistyöhön nopeasti vähenevät. Ratkaisevaa kodin ja koulun yhteistyön kehittymiselle on, koetaanko se perheen ja opettajan arkea kannattelevana vai raskauttavana ilmiönä. Siitä huolimatta, että kodin ja koulun yhteistyö on määrällisesti lisääntynyt 1980-luvun jälkeen, on sen laadulliseen kehittämiseen edelleen paljon tarvetta –suomalainen kodin ja koulun yhteistyö kaipaa toimintatapojen uudistamista. (Metso, 2004. Koti, koulu ja kasvatusta. Launonen, Pohjola & Holma, 2004. Koulu kasvuyhteisönä.)

Vanhempien hyvinvointiin liittyvästä mittariorion vastauksista ilmenee, että vanhemmat kokivat keväällä 2004 terveydenhuollon ja sosiaalialan palvelut huomattavasti huonompana mitä vuonna 2003, samoin tarpeellisen informaation saannin he kokivat huonompana edelliseen vuoteen verrattuna. Suurin osa vanhemmista piti terveydentilaansa erittäin hyvänä tai hyvänä ja he kokivat, että elämä viimeisen vuoden aikana oli muuttunut parempaan suuntaan. Kuitenkin noin 10% vanhemmista koki jonkinlaista pahan olon tunnetta tutkimusajankohtana. Mielenkiintoista on myös huomata, että vanhempien harrastukset olivat lisääntyneet vuoden aikana, mutta samanaikaisesti vanhemmista suurempi osuus tupakoi ja käytti alkoholia.

3.3 Opettajat

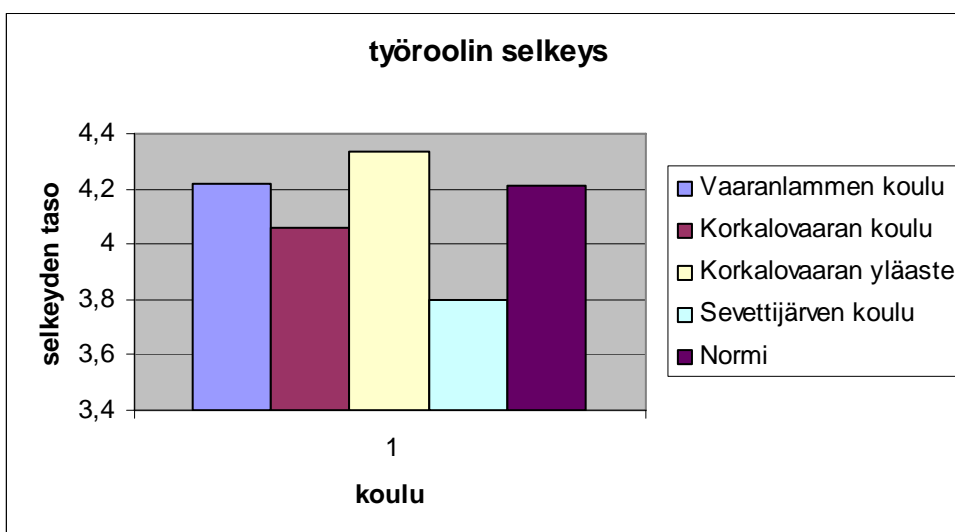
3.3.1 Opettajien työhön liittyviä psyykkisiä ja sosiaalisia tekijöitä

Opettajat vastasivat QPS-Nordic-kyselyyn. Lomake on pohjoismainen ja se mittaa työn psyykkisiä ja sosiaalisia tekijöitä. Lomakkeen vastauksista muodostettiin summamuuttujia, joiden avulla kuvattiin opettajien työhyvinvoinnin tilaa.

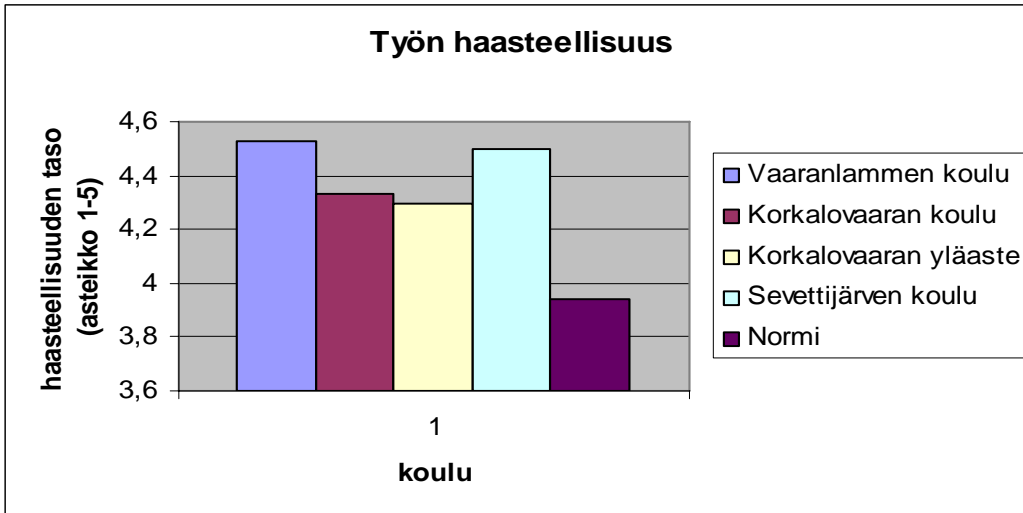
Kuvio 28. Opettajan työn määrälliset vaatimukset

Opettajien mielestä työmäärä oli silloin tällöin liian suuri. Normiarvoon verrattuna työmäärä koettiin kuitenkin kohtuulliseksi. Työ koettiin määrällisesti kuormittavimmaksi Vaaranlammen ala-asteella.

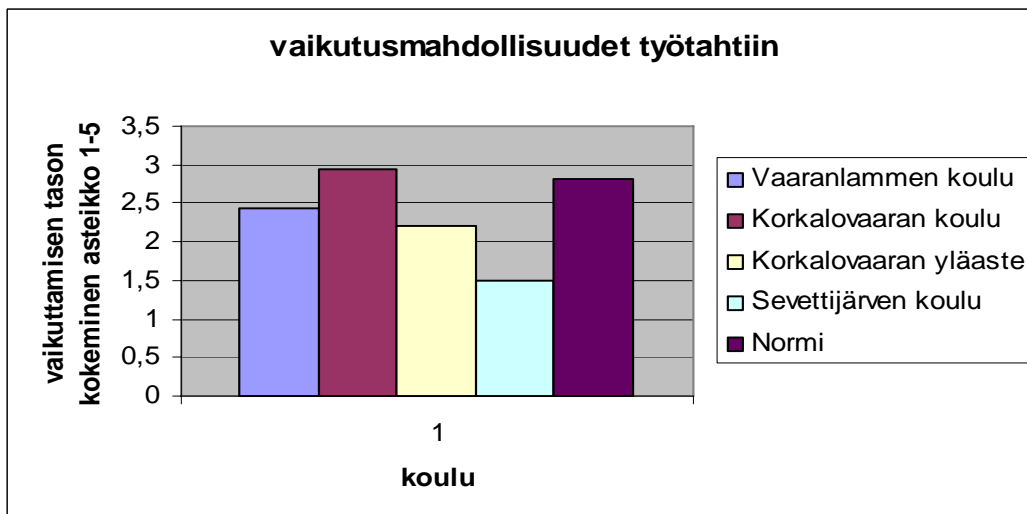
Kuvio 29. Opettajan työroolin selkeys

Opettajat kokivat työroolinsa varsin selkeiksi. Korkalovaaran yläasteella työroolit olivat jopa normiarvoa selkeämmät, aineenopettajien työnjako näytti tässä suhteessa toimivan hyvin. Sevettijärven koululla työroolit olivat muita kouluja selkiytymättömämmät, mikä on selitettävissä pienen koulun problematiikalla.

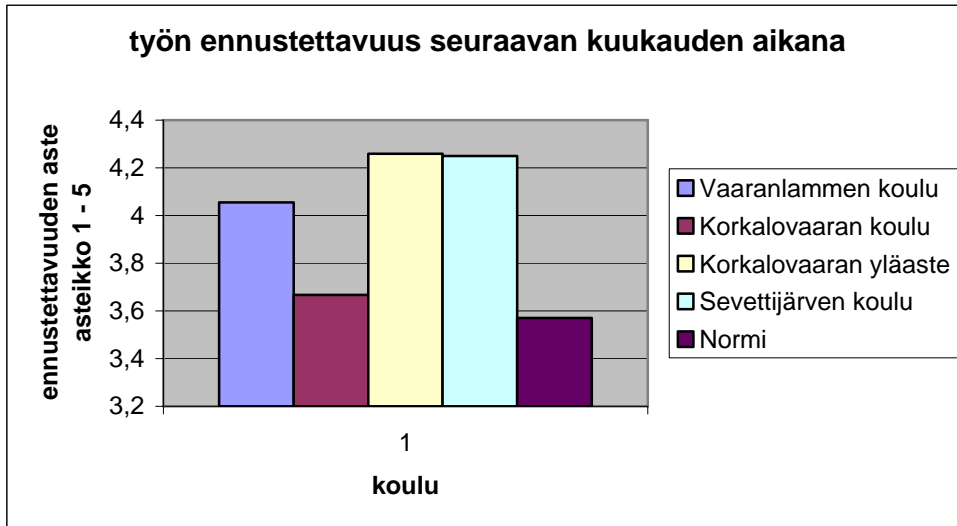
Kuvio 30. Opettajan työn haasteellisuus

Opettajat kokivat työnsä erittäin haasteelliseksi. Normiarvoon verrattuna, opettajan työ oli selvästi haasteellisempaa. Työ oli haasteellista kaikissa kouluissa ja kaikilla opettajilla kouluasteesta riippumatta.

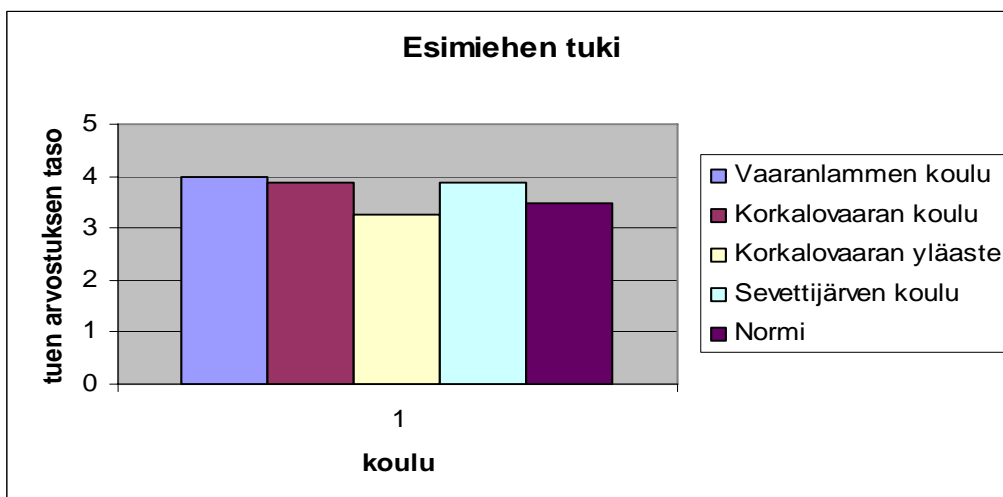
Kuvio 31. Vaikutusmahdollisuudet työtahtiin

Opettajat kokivat voivansa melko harvoin vaikuttaa omaan työtahtiinsa tai siihen, milloin pitävät taukoja. Korkalovaaran koulussa vaikutusmahdollisuudet koettiin hieman paremmiksi, Sevettijärvellä heikoimmiksi.

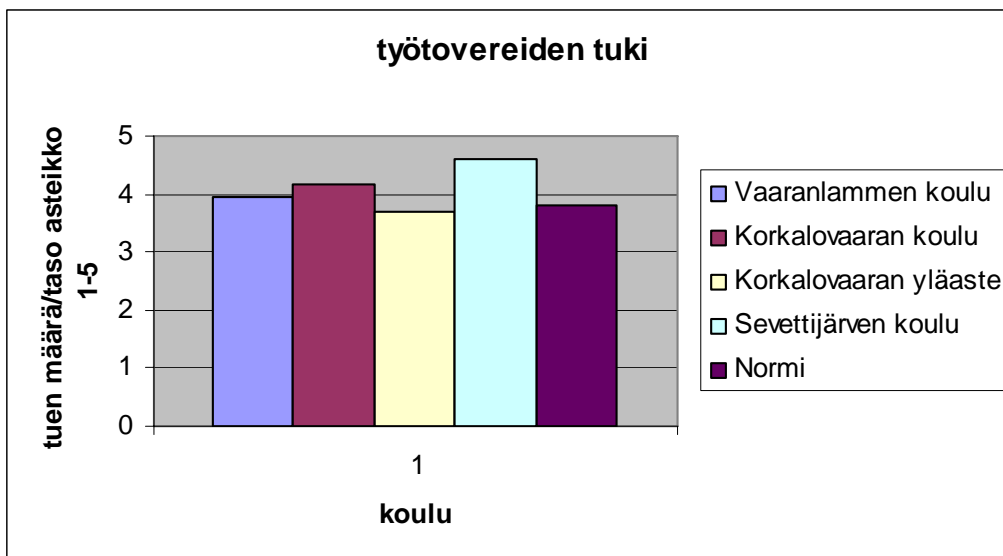
Kuvio 32. Työn ennustettavuus

Opettajan työ koettiin varsin hyvin ennustettavaksi. Melko usein vastaajat tiesivät etukäteen millaisia tehtäviä heidän työhönsä kuului kuukauden kuluttua. Korkalovaaran koulu poikkesi tässä kohdassa siten, että ennustettavuus oli hieman heikompa.

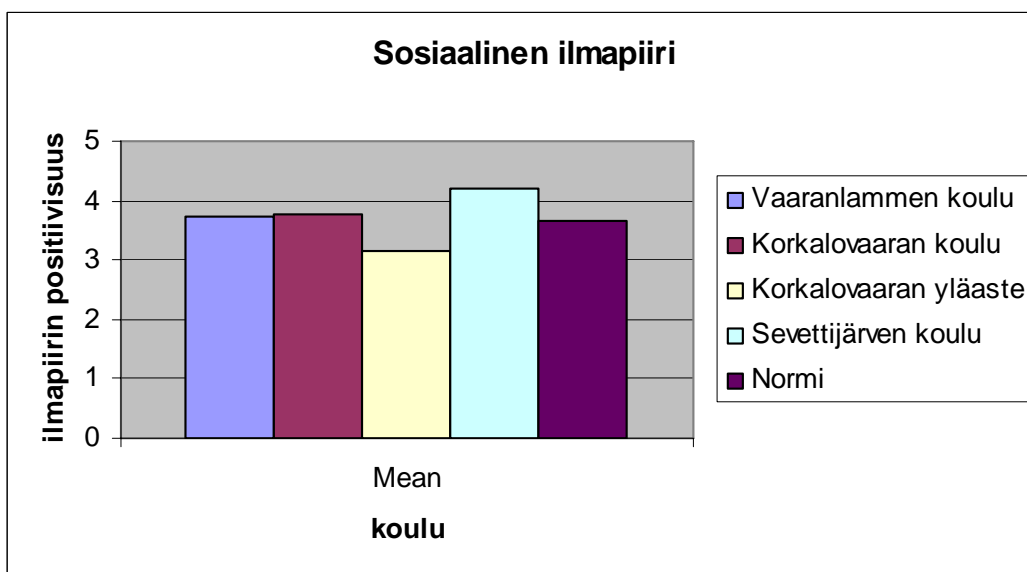
Kuvio 33. Esimiehen tuki

Opettajat kokivat saavansa tukea esimieheltään ja esimiehensä arvostavan heidän saavutuksiaan työelämässä melko usein.

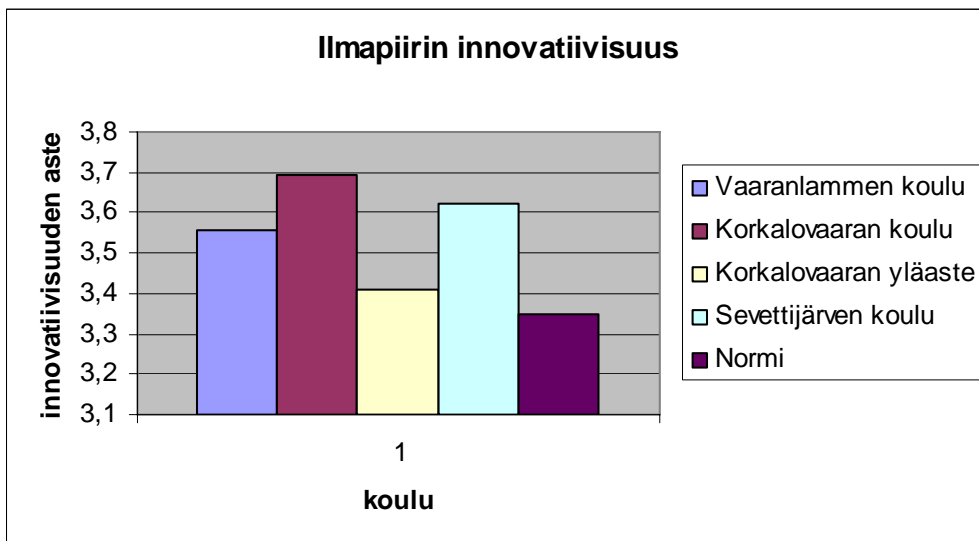
Kuvio 34. Työtovereiden tuki

Opettajat kokivat saavansa melko usein tukea työtovereiltaan. Tässä Sevettijärven opettajat kokivat saavansa tukea lähes aina. Tämä on erittäin myönteinen tulos ja kertoo myös opettajien hyvästä työyhteisöstä ja ilmapiiristä työpaikalla.

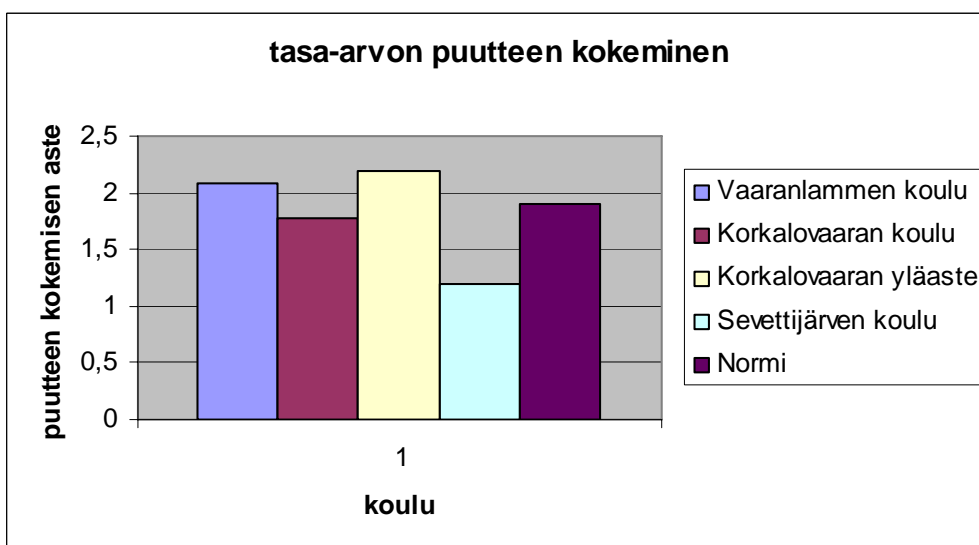
Kuvio 35. Sosiaalinen ilmapiiri

Opettajien työpaikkojen sosiaalinen ilmapiiri koettiin melko paljon leppoisaksi ja mukavaksi sekä tukevaksi ja kannustavaksi. Korkalovaaran yläasteen ilmapiiri oli jonkin verran muita heikompi, mutta kuitenkin melko mukava.

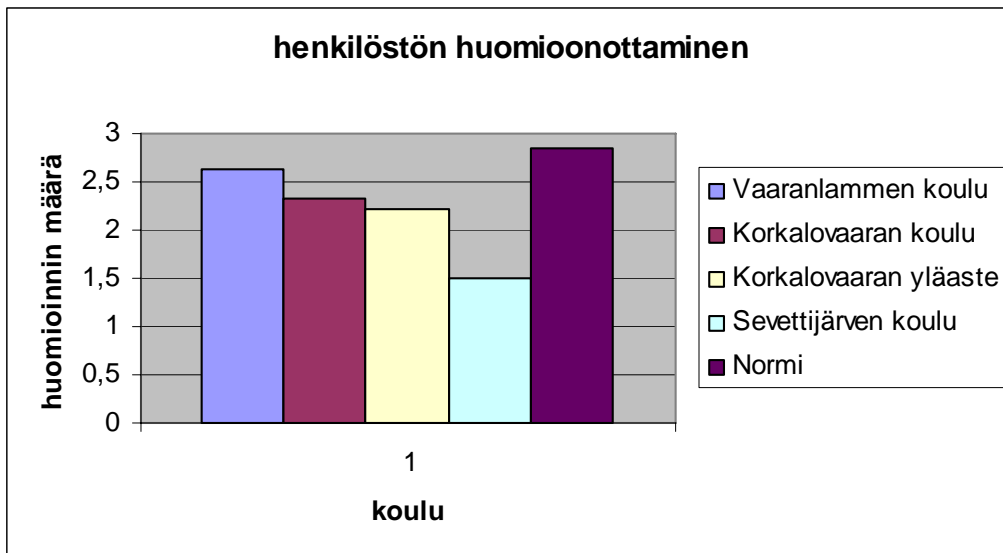
Kuvio 36. Ilmapiirin innovatiivisuus

Opettajat kokivat koulunsa ilmapiirin melko innovatiivisina ja avoimina. Kaikkien koulujen vastaukset olivat normiarvon yläpuolella.

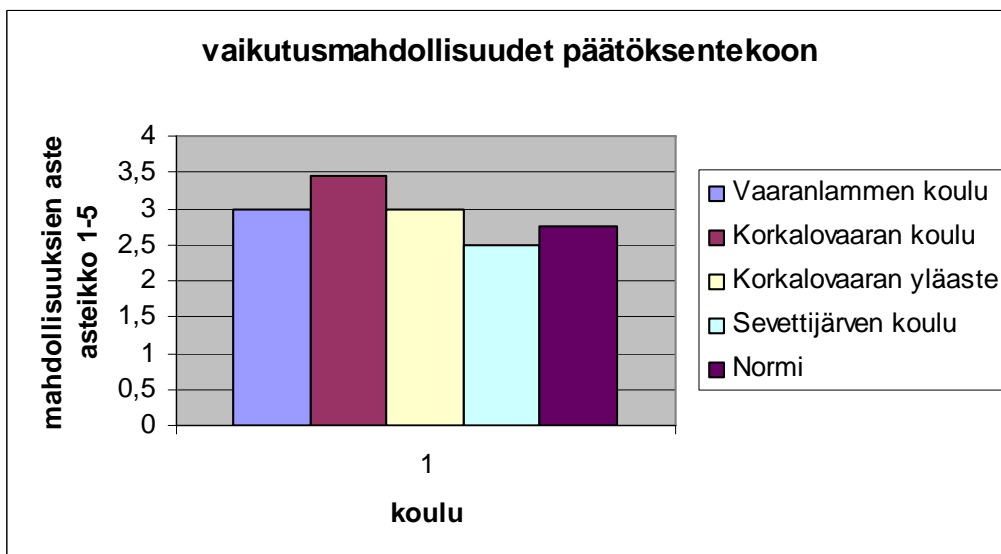
Kuvio 37. Tasa-arvon puutteen kokeminen

Opettajat kokivat koulunsa tasa-arvoisiksi työpaikoiksi. Epätasa-arvoisuutta oli havaittu melko vähän tai erittäin vähän.

Kuvio 38. Henkilöstön huomioiminen

Opettajat kokivat, että heitä palkittiin työstään melko vähän. He kokivat myös, että työpaikan johto oli melko vähän kiinnostunut henkilöstön terveydestä ja hyvinvoinnista.

Kuvio 39. Opettajan vaikutusmahdollisuudet päätöksentekoon

Opettajat katsoivat voivansa ainoastaan silloin tällöin vaikuttaa työnsä kannalta keskeisiin päätöksiin.

3.3.2 Johtopäätöksiä opettajien psykososiaalisesta hyvinvoinnista

Verrattaessa opettajien kyselyn tuloksia vuoden 2003 tuloksiin, voidaan sanoa tulosten olevan pääosin samansuuntaisia. Työ koettiin edelleen erittäin haasteelliseksi. Työ koettiin edellisvuoden tapaan silloin tällöin määrällisesti liian kuormittavaksi. Opettajan työ oli edelleen hyvin ennakoitavaa, mutta opettajat eivät kokeneet voivansa kovin paljoa vaikuttaa työtahtiinsa tai tärkeisiin omaa työtänsä koskeviin päätöksiin. Opettajat kokivat myös, että työnantaja ei ole riittävästi kiinnostunut heidän hyvinvoinnistaan ja jaksamisestaan. Tämän lisäksi opettajat eivät kokeneet tulevansa palkituksi työstään työnantajan taholta. Tämä on huomionarvoista tarkasteltaessa opettajien hyvinvointia ja jaksamista.

4 Lopuksi

Hyvinvoinnin tilaa Korkalovaaran alueen ja Sevettijärven kouluyhteisöissä voidaan tutkimustulosten perusteella pitää kohtuullisen hyvänä, vaikkakin joka koulusta löytyi noin 10% oppilasjoukko, joka voi huonosti. Sama tilanne heijastui vanhempien hyvinvointia kuvaavista tuloksista. Yhtälailta opettajien joukossa oli niitä, joilla oli ongelmia työssä jaksamisensa kanssa. Ongelmat siis vaativat yhä huomiota ja käytännön toimia. Uutena mittarioriosiona ollut kodin ja koulun yhteistyötä kartoittava kysely osoitti, että vanhempien toiveena on edelleen kehittää ja monipuolistaa koulun ja kodin vuoropuhelua. Koulukohtaisista vertailuista huolimatta tulokset on pyritty esittämään mahdollisimman objektiivisesti, sillä ko. koulut sekä alueella lasten ja nuorten hyvinvoinnin parissa työskentelevät ovat tulosten tulkinnan parhaita asiantuntijoita.

Arktisen alueen lasten ja nuorten psykososiaalinen hyvinvointi -hankkeessa toteutettavien interventioiden ohessa tullaan suorittamaan uusintamittaus vielä keväällä 2005. Seurantamittausten kautta on mahdollista tarkastella psykososiaalisessa hyvinvoinnissa tapahtuvia muutoksia (ja näin todeta kehittämistoimien vaikuttavuus). Niin tutkimustuloksia kuin kehittämistoimenpiteitäkin tullaan arvioimaan hankkeen ylikansallisissa seminaareissa, mm. Luulajan teknisessä yliopistossa huhtikuussa 2005 pidettävässä seminaarissa "Sharing Good Practises".

Liite 1 WHO-koululaistutkimuksen lomake; kysymyspatteristo oppilaiden oireilusta

Kuinka usein sinulla on ollut seuraavia oireita viimeisen 6 kuukauden aikana?					
Merkitse yksi vaihtoehto jokaisen oireen osalta					
	Lähes päivittäin	Useammin kuin kerran viikossa	Noin kerran viikossa	Noin kerran kuukaudessa	Harvemmin tai ei koskaan
1) Päänsärkyä					
2) Vatsakipu					
3) Niska-hartiasärkyä					
4) Selkäkipu					
5) Masentuneisuutta					
7) Hermostuneisuutta					
8) Vaikeuksia päästä uneen					
9) Huimauksen tunnetta					
10) Väsymystä ja uupumusta					
11) Ruokahaluttomuutta					
12) Jännittyneisyyttä					
13) Alakuloisuutta					
14) Heräilemistä öisin					
15) Pelkoja					